

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง คักตินาสยามในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาเจตคติ
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของไทย
ต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

จัดทำโดย นางสาวรุจิกร แสงจันทร์
รหัส 9021

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 9 ปี 2560
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง ศักดินาสยามในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาเจตคติ
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของไทย
ต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

จัดทำโดย นางสาวรุจิกร แสงจันทร์
รหัส 9021

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 9 ปี 2560
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักรับบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....
(เอกอัครราชทูต ดร. อภิชาติ ชินวรรณโณ)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤตินี ณัฏฐวุฒิสัทธา)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัทเรศ ศรีโชติ)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

นโยบายด้านการต่างประเทศของรัฐบาลทุกยุคสมัยมุ่งเน้นการสร้างควมไว้วางใจกับประเทศเพื่อนบ้าน ความหวาดระแวงที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเป็นผลผลิตของประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์เชิงสงครามระหว่างอาณาจักรสยามกับอาณาจักรใกล้เคียง และเมื่อไทยกับประเทศเพื่อนบ้านถูกสถานการณ์โลกยุคสงครามเย็นบังคับให้ต้องเลือก “อยู่คนละฝ่าย” ยิ่งทำให้ความสัมพันธ์เชิงความขัดแย้งปรากฏเด่นชัดยิ่งขึ้นในหลายทศวรรษต่อมา ดังนั้น การดำเนินความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในทุกสาขาและอย่างต่อเนื่องจึงเป็นกลยุทธ์ของไทยในการสร้างความไว้วางใจอันเป็นพื้นฐานสำคัญของความมั่นคง ความมั่งคั่ง และการพัฒนาประชาคมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างยั่งยืน

การศึกษาเรื่อง “ศักดินาสยามในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาเจตคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของไทยต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อประเทศเพื่อนบ้านของประชาชนไทยตั้งแต่ยังเป็นนักเรียน โดยมุ่งศึกษาสาเหตุของการส่งผ่านอคติที่สอดแทรกอยู่ในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะบทบาทของครู (Educator) รวมทั้งจัดทำข้อเสนอทั้งเชิงนโยบายและการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว

รายงานฉบับนี้ใช้แนวความคิดเกี่ยวกับการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ของครูผู้สอนเป็นกรอบในการวิเคราะห์โดยผู้ศึกษาได้ศึกษาเปรียบเทียบแบบเรียนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาของไทยและลาว เอกสารวิชาการ ตลอดจนการสัมภาษณ์ครู อาจารย์ และนักการศึกษา จำนวน 6 คน และสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 7 คน

ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตร แบบเรียน และคุณภาพของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์มีผลต่อเจตคติของนักเรียน จากการสัมภาษณ์กลุ่มพบว่า ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ลาวไม่อยู่ในความทรงจำของนักเรียนเมื่อเทียบกับพม่า (เมียนมา) และรับรู้เพียงว่าลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องและเมืองประเทศราชของไทย นอกจากนี้ ครูผู้สอนเองก็มีข้อจำกัดหลายประการในการถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่างประเทศที่ทันสมัย ข้อจำกัดด้านภาษา ข้อจำกัดของหลักสูตรที่ไม่กำหนดตัวชี้วัดด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งการที่ครูไม่เคยได้รับการฝึกหัดครูจึงอาจขาดความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์เนื้อหา และการคิดสรรแบบเรียนและสื่อการสอนที่เหมาะสมให้แก่นักเรียน

เกี่ยวกับหลักสูตรและแบบเรียน ผลการศึกษาพบว่าหลักสูตรและแบบเรียนประวัติศาสตร์ได้รับการวางรากฐานตามแนวคิดชาตินิยมมาตั้งแต่ พ.ศ. 2503 การจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรมีข้อจำกัดหลายประการและอาจต้องใช้เวลานาน ในขณะที่การลดอคติของนักเรียนถือเป็นความจำเป็นเร่งด่วน ดังนั้น รายงานจึงเสนอให้เน้นการเรียนการสอนมิติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในกรอบวิชาอาเซียนซึ่งมีทั้งความขัดแย้ง ความร่วมมือ และการเป็นพหุสังคมวัฒนธรรมอันจะก่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้ออาทร และความเข้าใจอันดีต่อประเทศเพื่อนบ้านได้มากกว่าวิชาประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ ในการพัฒนาขีดความสามารถของครู หากกระทรวงการต่างประเทศจะสามารถมีส่วนร่วมกับ

กระทรวงศึกษาธิการและสถาบันการศึกษาในการจัดสัมมนาให้ข้อมูลที่ทันสมัย และหยิบยื่นโอกาสให้ครูเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกระทรวงการต่างประเทศด้วยกันน่าจะช่วยเติมเต็มความรู้และประสบการณ์ของครูได้เป็นอย่างดี

ในบทสรุป ผู้ศึกษาได้เสนอให้มีการขับเคลื่อนนโยบายการทูตเพื่อการศึกษา (Education Diplomacy) โดยใช้การศึกษาเป็นกลไกส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกระทรวงการต่างประเทศกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคมภายใต้กลไกประชารัฐ ในส่วนของการดำเนินงาน ผู้ศึกษาได้เสนอโครงการต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุมด้านหลักสูตร ด้านการพัฒนาครู และด้านการสร้างเสริมประสบการณ์ให้แก่นักเรียน

ในภาคผนวก ผู้ศึกษาได้เปรียบเทียบเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาของไทยและลาวโดยมิได้มีเจตนาจุดประเด็นวิพากษ์ประวัติศาสตร์ขึ้น ณ ที่นี้ หากแต่มุ่งหวังให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบถึงความละเอียดอ่อนของชุดความคิด (mindset) ของลาวผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-7 เพื่อให้ไทยสามารถดำเนินความสัมพันธ์กับลาวได้อย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของความเข้าใจอันดีระหว่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้เกิดขึ้นจากความสนใจของผู้ศึกษาซึ่งได้มีโอกาสปฏิบัติหน้าที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่สถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์ ตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ผู้ศึกษาได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์และคำชี้แนะที่มีคุณค่ายิ่งจากท่านเอกอัครราชทูต พิษณุ จันทร์วิทัน และท่านเอกอัครราชทูต นภดล เทพพิทักษ์ ผู้ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจในการศึกษาเกี่ยวกับเจตคติระหว่างประชาชนไทยกับประชาชนลาวอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและความเข้มแข็งของประชาคมอาเซียน ผู้ศึกษาจึงขอแสดงความสำนึกในพระคุณของท่านทั้งสองไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณคุณสมภาพ เสริมสวัสดิ์ศรี ที่ปรึกษา คุณพศิกา พรประเสริฐ เลขานุการเอก รวมทั้งข้าราชการสถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์ที่สนับสนุนข้อมูล ข้อคิดเห็นและกำลังใจตลอดมา

ผู้ศึกษาขอถือโอกาสนี้แสดงความขอบพระคุณท่านอธิบดีและท่านรองอธิบดีกรมเอเชียตะวันออกที่กรุณาอนุญาตให้เข้าร่วมการอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 9 และขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานสำนักงานเลขานุการกรมเอเชียตะวันออกที่ปฏิบัติราชการแทนในหลายโอกาสที่ผ่านมา

การจัดทำรายงานการศึกษานี้ไม่สามารถสำเร็จได้หากปราศจากคำแนะนำอันเป็นประโยชน์จากท่านเอกอัครราชทูต ดร. อภิชาติ ชินวรรณ รองศาสตราจารย์ ดร. กฤตินี วัฒนวิสุทธิ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัทเรศ ศรีโชติ ซึ่งทำให้ผู้ศึกษามองความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในมุมที่กว้างขึ้นผ่านแว่นสายตาวงศ์ของนักการศึกษา ผู้ศึกษาขอแสดงความกตัญญูตาแต่คุณาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสามท่านด้วยความเคารพยิ่ง

ในโอกาสเดียวกันนี้ ผู้ศึกษาขอแสดงกตเวทิตาจิตต่ออาจารย์กอบกาญจน์ เทียนไชยมงคล อดีตครูโรงเรียนสตรีวิทยาที่เมตตาแนะนำครุอาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ได้แก่ ผศ. อรรถพล อนันตวรสกุล อาจารย์ระวีวรรณ ภาคพรต อาจารย์ณัฐเมธร์ ดุลคนิต อาจารย์ณัฐชฎิล มาอินแก้ว และอาจารย์นำโชค อุ่นเวียง ผู้ศึกษาขอขอบคุณคุณาจารย์ทุกท่านที่ได้สละเวลาให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งขอขอบคุณนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มทุกท่าน

สุดท้ายนี้ ผู้ศึกษาขอขอบคุณครอบครัวที่ให้การสนับสนุนการทำรายงานฉบับนี้ด้วยความรักและความหวังใย รวมถึงผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ และผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 9 สำหรับน้ำใจและไมตรีจิตที่มีให้กันเสมอมา

หากรายงานฉบับนี้จะมีโอกาสสร้างคุณประโยชน์ใดๆ ต่อความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศไทยและประชาชนไทย-ลาว ผู้ศึกษาขอขอบคุณความดีทั้งหมดให้แก่บุคคลที่ได้กล่าวนามข้างต้น และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากรายงานฉบับนี้บ้างไม่มากก็น้อย

รุจิกร แสงจันทร์

สิงหาคม 2560

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา	3
1.4 สมมติฐานการศึกษา	4
1.5 ประโยชน์ของการศึกษา	4
1.6 นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดและกรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา	6
2.2 แนวคิดทฤษฎีในการถ่ายทอดประเด็นทางประวัติศาสตร์	7
2.3 งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	11
บทที่ 3 ผลการศึกษา	14
3.1 ส่วนที่ 1 ความแตกต่างของเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาระหว่างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของไทยกับหลักสูตรของสถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์การศึกษากระทรวงศึกษาธิการและกีฬา ค.ศ. 2015–2016 ของลาว	14
3.2 ส่วนที่ 2 วิเคราะห์วิธีการสอนประวัติศาสตร์ของครูระดับมัธยมศึกษาในมิติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่จะมีผลต่อเจตคติของนักเรียน	22
3.3 ส่วนที่ 3 ความเห็นและเจตคติของนักเรียนต่อการเรียนประวัติศาสตร์ในมิติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย–ลาว	29
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	32
4.1 สรุปผลการศึกษา	32
4.2 ข้อเสนอแนะ	33
บรรณานุกรม	37
ภาคผนวก	
ก แบบสัมภาษณ์ประกอบรายงานการศึกษาส่วนบุคคล	42
ข การวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย–ลาวในแบบเรียนประวัติศาสตร์ผู้เขียน	44
ประวัติผู้เขียน	57

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	การเทียบชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาของไทยกับลาว	18
------------	--	----

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	การจัดการเรียนการสอนแบบ 4 MAT	9
ภาพที่ 2	แบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของไทยในปัจจุบัน	19
ภาพที่ 3	แบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1-7 ของกระทรวงศึกษาธิการและ กีฬาลาว ค.ศ. 2015 -2016 ในปัจจุบัน	19

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา

นโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านมุ่งเน้นการสร้าง ความไว้วางใจ การส่งเสริมความร่วมมือทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีเพื่อรักษาความสงบภายในและ ป้องกันปัญหาความมั่นคงทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ที่จะมีผลกระทบต่อประเทศไทย ไทยกับลาวมีรากฐานทางเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมเดียวกัน ซึ่งหากพิจารณาโดยผิวเผินแล้ว ทั้งสองประเทศน่าจะมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดแน่นแฟ้น มี “ความไว้นื้อเชื่อใจ” ปรากฏจาก “ความหวาดระแวง” ซึ่งกันและกัน หากแต่ในความเป็นจริงเป็นที่รับรู้ได้โดยทั่วไปว่าความสัมพันธ์ ระหว่างไทย-ลาว มีความอ่อนไหวและอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึกที่ไม่เท่าเทียมกันซึ่งสั่งสมมานานใน ประวัติศาสตร์การทำสงครามระหว่างทั้งสองชาติในหลายยุคสมัย เยาวชนไทยและลาวต่างได้รับรู้ เรื่องราวประวัติศาสตร์จากแบบเรียนซึ่งรัฐของตนใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างสำนึกของความรักชาติ โดยผูกโยงความสัมพันธ์กับอีกประเทศหนึ่ง¹ เช่น แบบเรียนของไทยนับตั้งแต่มีการประกาศใช้ แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกใน พ.ศ. 2503 ได้กล่าวถึงไทยในฐานะผู้ชนะสงครามและกล่าวถึงลาว ในฐานะผู้แพ้สงครามและเป็นประเทศราชของไทย ส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ “เหนือกว่า” สั่งสมมาอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่แบบเรียนของลาวนับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบ สังคมนิยมเมื่อ พ.ศ. 2518 ได้บรรยายถึงภาพของความทุกข์ทรมานที่บรรพบุรุษลาวได้รับจาก การตกอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของ “ศักดินาสยาม” หรือศัตรูที่ทำร้ายลาว²

1.1.1 ประเด็นปัญหา

1) แบบเรียนประวัติศาสตร์มีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียนไทยและลาวซึ่งมอง เหตุการณ์เดียวกันในแง่มุมที่ต่างกัน เช่น ในสมัยสงครามเจ้าอนุวงศ์ ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2369–2371 ไทยมองว่าเจ้าอนุวงศ์เป็นกบฏที่คิดทรยศต่อสยาม ในขณะที่ลาว ยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษแห่งการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของลาว เมื่อครั้งที่เจ้าอนุวงศ์ยกกองทัพเข้ายึดเมือง นครราชสีมาจนถึงทุ่งสัมฤทธิ์ ประวัติศาสตร์ไทยยกย่องท้าวสุรนารี หรือ “ท่านผู้หญิงโม” ว่าเป็นวีรสตรี ที่รวบรวมพละกำลังเข้าต่อสู้จนเจ้าอนุวงศ์ถอยทัพกลับ³ ในขณะที่ประวัติศาสตร์ลาวมีข้อกังขาว่า ท่านผู้หญิงโมมีตัวตนจริงหรือไม่ ดังเช่นคำกล่าวของท่านสาลี คำสี ที่ปรึกษาสถาบันการต่างประเทศ

¹ สุเนตร ชุตินทรานนท์ และคณะ, ชาตินิยมในแบบเรียนไทย (กรุงเทพมหานคร: มติชน, 2557), หน้า 127.

² วิบูล สันตุมาลย์, “การรับรู้ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ลาว : ผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยและลาว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–6 (ค.ศ. 1975–2009),” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554), 101.

³ สุเจน กรรพฤทธิ์, ตามรอยเจ้าอนุวงศ์ คลื่นประวัติศาสตร์ไทย-ลาว (กรุงเทพมหานคร: สารคดี, 2559), หน้า 25.

กระทรวงการต่างประเทศลาว ในการสัมมนาประวัติศาสตร์เรื่อง “ตามหารอยเจ้าอะนวง” จัดโดย คณะภาษารรณคดีและมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติ เมื่อวันที่ 21–23 มกราคม 2540 ว่า

“อยู่ต่อหน้าประตูเมืองนครราชสีมา มีรูปปั้นของผู้หญิงคนหนึ่งที่ใช้ชื่อว่า “ท้าวสุรนารี” หรือ “คุณหญิงโม” ซึ่งพวกนิยมลัทธิไทยใหญ่สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ปั้นแต่งขึ้นเพื่อให้ มหาชนทั่วไปเข้าใจ (อย่างผิดพลาด) และรับรู้ว่าเป็นวีรสตรีผู้ยิ่งใหญ่ที่ได้สร้างวีรกรรมไว้อยู่สมรมภูมิ ทุ่งสัมฤทธิ์ด้วยการปราบปราม “กองทัพลาวล้านช้างของเจ้าอนวงค์” จนเป็นการตัดสินชัยชนะให้แก่สยาม ตามความจริงแล้ว บ่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยืนยันได้เลยว่า “ท้าวสุรนารี” หรือ “คุณหญิงโม” มีตัวมีต้นและได้สร้างวีรกรรมดังกล่าว รูปปั้น “ท้าวสุรนารี” เป็นเพียงสัญลักษณ์แห่งการเหยียดหยาม ดูหมิ่นเกียรติศักดิ์ศรีของชาตลาว เพื่อดับมอดแนวความคิดชาตินิยมของคนลาวบให้ฟื้นตัวขึ้นมาได้”⁴

2) ในยุคสงครามเย็น ไทยและลาวต่างเลือกอยู่คนละข้างของอุดมการณ์ทางการเมือง ในขณะที่ลาวเลือกปกครองประเทศด้วยอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ ไทยรับอุดมการณ์เสรี ประชาธิปไตยและดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ ยอมให้สหรัฐอเมริกาเข้ามาตั้งฐานทัพและส่งทหาร ไปร่วมรบในเวียดนาม ในขณะที่ลาวได้รับผลกระทบอย่างหนักจากการทิ้งระเบิดและปฏิบัติการทางอากาศ ของสหรัฐอเมริกาในบริเวณใกล้ชายแดนลาว-เวียดนามเป็นระยะเวลา 10 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2507–2516 สาเหตุข้างต้นทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวห่างเหินและเต็มไปด้วยความหวาดระแวงต่อกัน

3) การรับรู้ประวัติศาสตร์ผ่านแบบเรียนในแง่มุมที่ต่างกัน รวมทั้งวิธีการสอนของ ครูที่ติดกับดักแนวความคิดชาตินิยมจึงเป็นการส่งผ่านอคติและความเกลียดชังจากรุ่นสู่รุ่น ส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจกันอันเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือในกรอบอาเซียนด้วย

1.1.2 การศึกษาประวัติศาสตร์ร่วมสมัยเพื่อสร้างเจตคติที่ดีของนักเรียนไทยต่อลาว

ในปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวมีความใกล้ชิดและพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น สถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยมีคุณูปการอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศลาว พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จพระราชดำเนินเยือนลาวอย่างเป็นทางการ และทรงร่วมกับ นายหนุฮัก พุมสะหวัน ประธานประเทศลาว (ในขณะนั้น) เปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 1 และศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซ้อน-ห้วยซั่ว ซึ่งเป็นโครงการในพระราชดำรินลาว เมื่อวันที่ 8–9 เมษายน 2537 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือนลาวทุกปีนับตั้งแต่ พ.ศ. 2535 และได้พระราชทานความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาประเทศลาวทั้ง ด้านการศึกษา การเกษตร และสาธารณสุข นอกจากนี้ รัฐบาลไทยได้ให้ทุนการศึกษาและ ทุนฝึกอบรมแก่คนลาว ให้การสนับสนุนด้านการเงินเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในลาว สมาคม ไทย-ลาวเพื่อมิตรภาพ ได้ดำเนินกิจกรรมทางสังคมต่างๆ เพื่อช่วยลดความหวาดระแวง เช่น การอัญเชิญผ้าพระกฐินพระราชทานไปทอดถวายในลาวทุกปีตั้งแต่ พ.ศ. 2538 และการร่วมสร้าง อาคารเรียนและมออุปถัมภ์การศึกษาให้แก่ลาวอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

ภายหลังที่ลาวเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนเมื่อ พ.ศ. 2540 ไทยกับลาวได้ขยายความร่วมมือ และมีความใกล้ชิดกันมากขึ้นทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ปัจจุบันลาวมีการพัฒนา

⁴ คณะภาษารรณคดีและมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว, การสัมมนาประวัติศาสตร์ลาว เรื่อง “ตามหารอยเจ้าอะนวง” (กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม: 2010), หน้า 120.

ประเทศด้านพลังงานไฟฟ้าพลังน้ำภายใต้นโยบายแบตเตอรี่แห่งเอเชีย (Battery of Asia) และการเชื่อมโยงทางโครงสร้างพื้นฐานภายใต้นโยบายเปลี่ยนจากประเทศ land-locked เป็น land-linked ของภูมิภาค ดังนั้น บริบทความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวในศตวรรษที่ 21 จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางของการแสวงหาความร่วมมือและการพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าจะสะท้อนอยู่ในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ร่วมสมัยเพื่อให้นักเรียนไทยได้มีความรู้ความเข้าใจและปรับเปลี่ยนเจตคติที่เคยรู้สึกว่าเป็นกว่าประเทศเพื่อนบ้านมาเป็นการร่วมมือบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์วิธีการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
- 1.2.2 เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อประเทศลาว รวมทั้งความสัมพันธ์ไทย-ลาว
- 1.2.3 เพื่อนำเสนอผลการศึกษาต่อหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา เพื่อกำหนดแนวทางส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านรวมทั้งการสร้างประชาคมอาเซียนที่เข้มแข็ง

1.3 ขอบเขตของการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตของการศึกษา

เน้นการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการสอนและคุณภาพของครูวิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2503-พ.ศ. 2551 รวมทั้งการศึกษาเจตคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครต่อความสัมพันธ์ไทย-ลาวผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

1.3.2 วิธีการดำเนินการศึกษา

- 1) เก็บข้อมูลปฐมภูมิโดยการสัมภาษณ์ครูวิชาสังคมศึกษาและประวัติศาสตร์ รวมทั้งการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร
- 2) ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารวิชาการ แบบเรียนและหนังสือประวัติศาสตร์ของไทยและลาว
- 3) ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในเชิงพรรณนา

1.3.3 ระเบียบวิธีการศึกษา

การใช้แนวคิดทฤษฎีในการถ่ายทอดประเด็นทางประวัติศาสตร์ของครูผู้สอน ได้แก่

- 1) วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) เป็นกรอบวิเคราะห์วิธีการสอนของครูและเจตคติของนักเรียนในกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงจากเอกสารและหลักฐานประกอบอื่น ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์
- 2) ทฤษฎีการสอนประวัติศาสตร์แบบวัฏจักรแห่งการเรียนรู้ (4 MAT) เป็นกรอบสำหรับวิเคราะห์วิธีการสอนของครูและเจตคติของนักเรียน ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จำแนกตามความถนัดของนักเรียน 4 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ถนัดใช้จินตนาการ ประเภทที่ถนัดเชิงวิเคราะห์ ประเภทที่ถนัดใช้สามัญสำนึก และประเภทที่ถนัดค้นพบความรู้ด้วยตัวเอง

1.4 สมมติฐานการศึกษา

- 1.4.1 ครูสอนวิชาประวัติศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว
- 1.4.2 เจตคติของนักเรียนได้รับอิทธิพลจากวิธีการสอนของครู แบบเรียนประวัติศาสตร์ กลุ่มเพื่อน สื่อสังคมออนไลน์ และสังคมภายนอกโรงเรียน
- 1.4.3 หนังสือและแบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาของไทยกับลาวซึ่งมีเนื้อหาที่แตกต่างกันมีผลต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว
- 1.4.4 ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมสามารถร่วมกันเสริมสร้างเจตคติที่ดีระหว่างเยาวชนไทย-ลาวได้ เพื่อความมั่นคงและความเข้มแข็งของประชาคมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง

1.5 ประโยชน์ของการศึกษา

- การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและบูรณาการความร่วมมือเพื่อดำเนินโครงการต่าง ๆ ดังนี้
- 1.5.1 ความร่วมมือระหว่างกระทรวงการต่างประเทศกับกระทรวงศึกษาธิการเพื่อพัฒนาหลักสูตรและแบบเรียนที่เอื้อต่อการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างไทย-ลาว และไทย-เพื่อนบ้าน
- 1.5.2 ความร่วมมือระหว่างกระทรวงการต่างประเทศและมูลนิธิอุทกพัฒน์ดีในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีกับสถาบันการศึกษาและโรงเรียนมัธยมเพื่อส่งเสริมขีดความสามารถของครูและเสริมสร้างประสบการณ์ด้านการต่างประเทศให้แก่ นักเรียน
- 1.5.3 ความร่วมมือระหว่างกระทรวงการต่างประเทศกับภาคเอกชน โดยเฉพาะบริษัทที่ทำธุรกิจในประเทศเพื่อนบ้านและมีโครงการรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility-CSR) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการศึกษาวิจัย

1.6 นิยามศัพท์

ศักดินาสยาม คำว่า ศักดินา หมายถึง (1) อำนาจหรือสิทธิที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานให้แก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินตามศักดิ์ของแต่ละคน เดิมเป็นการถือครองที่ดินคิดเป็นจำนวนไร่ ต่อมา ถือเป็น การกำหนดสถานะ สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของคนในสังคม และ (2) เป็นคำประชดเรียกชนชั้นสูง หรือผู้ที่มีเงิน⁵ เช่นเดียวกับภาษาลาวซึ่งให้คำจำกัดว่า เป็นอำนาจปกครองที่นา ฐานะชั้นอำนาจของข้าราชการในสมัยโบราณ⁶ อย่างไรก็ตาม ลาวได้นำคำว่า “ศักดินา” มาประกอบการเรียกชื่อประเทศ “สยาม” เพื่อให้เห็นภาพของการเป็นศัตรูแห่งชาติและผู้ร้ายในประวัติศาสตร์ลาว⁷ ในปัจจุบัน วรรณกรรมทางประวัติศาสตร์ของลาวยังใช้ คำว่า “ศักดินาสยาม” ในการกล่าวถึงประเทศไทยอยู่

⁵ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554

⁶ วัตถุประสงค์พจนานุกรม (สถาบันวิเทศศาสตร์สังคมแห่งชาติ, ค.ศ. 2012), หน้า 264.

⁷ วิบูล สันธุมลย์, “การรับรู้ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ลาว : ผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยและลาว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 (ค.ศ. 1975-2009),” 1.

จักรพรรดิฝรั่งเศสและจักรพรรดิอเมริกา คำว่า จักรพรรดิ หมายถึง พระราชาธิราช ประมุขของจักรวรรดิ⁸ ผู้ทรงอำนาจใหญ่ในแผ่นดิน เจ้าโลก เจ้าพิภพ⁹ ทั้งนี้ หนังสือประวัติศาสตร์ลาว มักใช้คำว่า “จักรพรรดิ” มาประกอบเรียกชื่อประเทศมหาอำนาจที่เข้ามารุกรานลาวและเป็นปรปักษ์กับลาว

เจตคติ หมายถึง ท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง¹⁰ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Attitude ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวอาจแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) ความรู้สึกในทางบวก เป็นการแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย และสนับสนุน (2) ความรู้สึกในทางลบ เป็นการแสดงออกในลักษณะไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย และไม่สนับสนุน และ (3) ความรู้สึกที่เป็นกลางคือไม่มีความรู้สึกใดๆ¹¹

⁸ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554

⁹ วัตจะนานุกรมพาสลาว, หน้า 206.

¹⁰ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554

¹¹ ไพโรจน์ คะเซนทร์, เจตคติ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://chan2.obec.go.th/wattungpelschool/manage/upload_file/elhA0lc3fSW20150521200012.pdf, 2.

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและกรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา

เป้าหมายของการศึกษาเรื่อง “ศักดินาสยามในศตวรรษที่ 21”: กรณีศึกษาเจตคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของไทยต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สอดคล้องกับกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการต่างประเทศและด้านความมั่นคง ดังนี้

2.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 66 “รัฐพึงส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีกับนานาประเทศโดยถือหลักความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อกัน และไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน ให้ความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ และคุ้มครองผลประโยชน์ของชาติและของคนไทยในต่างประเทศ”

2.1.2 คำแถลงนโยบายของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557

ข้อ 2 การรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ (2.1) “ในระยะเร่งด่วนรัฐบาลให้ความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนในกิจการ 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการชายแดน การสร้างความมั่นคงทางทะเล การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ การสร้างความไว้วางใจกับประเทศเพื่อนบ้าน และการเสริมสร้างศักยภาพในการปฏิบัติการทางทหารร่วมกันของอาเซียน”

2.1.3 นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2558–2564 ของสภาความมั่นคงแห่งชาติ

นโยบายที่ 16 เสริมสร้างดุลยภาพในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

(16.1) “เสริมสร้างความไว้วางใจและป้องกันความขัดแย้งกับประเทศเพื่อนบ้าน พัฒนาความเข้มแข็งของกลไกความร่วมมือระดับต่างๆ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาระหว่างกันอย่างสันติ”

(16.3) “ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์ของภูมิภาค โดยเน้นที่ความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันในมิติทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันมาอย่างยาวนานเพื่อให้เกิดทัศนคติในทางสร้างสรรค์ของการเป็นมิตรประเทศ รวมถึงลดอคติและความหวาดระแวงระหว่างกัน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจระหว่างประชาชน โดยสนับสนุนและส่งเสริมให้ดำเนินการในทุกระดับ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นและภาคประชาชน และให้ภาควิชาการและสถาบันด้านการวิจัยมีบทบาทนำในการเชื่อมโยงการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับประเทศเพื่อนบ้าน”

(16.9) “เสริมสร้างปัจจัยที่เกื้อหนุนและสร้างสภาวะแวดล้อมที่ลดความหวาดระแวง ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความไว้วางใจในการส่งเสริมบทบาทของไทยด้านความมั่นคงระหว่าง

ประเทศและใช้กลไกทั้งในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศให้เอื้อต่อการสร้างดุลยภาพและการรักษาผลประโยชน์ของชาติ”

2.1.4 แผนยุทธศาสตร์ 4 ปี กระทรวงการต่างประเทศ พ.ศ. 2558–2561

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 “ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้านและประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” โดยมุ่งรักษาบรรยากาศกับประเทศเพื่อนบ้านให้มีสันติภาพและเสถียรภาพ และบทบาทของไทยในการพัฒนาและเชื่อมโยงความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้าน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 “ส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียน” โดยมุ่งส่งเสริมให้ภาคส่วนต่าง ๆ ของไทยมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพจากการพัฒนาของประชาคมอาเซียนและความเชื่อมโยงในภูมิภาค

2.2 แนวคิดทฤษฎีในการถ่ายทอดประเด็นทางประวัติศาสตร์

เทคนิคการถ่ายทอดองค์ความรู้และประเด็นทางประวัติศาสตร์ของครูผู้สอนมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ การวิเคราะห์ และการสร้างเจตคติที่ดีของนักเรียน รวมทั้งยังทำให้นักเรียนเข้าใจถึงเหตุและผลและสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้เป็นอย่างดีด้วย แนวคิดทฤษฎีที่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์นิยมใช้ในการสอน ได้แก่

2.2.1 วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method)

วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึง กระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงในอดีตของสังคมมนุษย์ โดยการวิจัยเอกสารและหลักฐานประกอบอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลหลักฐานอย่างเป็นระบบ ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการได้ระบุเป้าประสงค์ไว้ในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4–6 เล่มที่ 1 ว่าต้องการให้นักเรียนสามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ โดยมี 5 ขั้นตอน เริ่มจากการกำหนดประเด็นที่จะศึกษาให้ชัดเจน การค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากผู้รู้และหลักฐานต่าง ๆ การตรวจสอบความจริงและการวิเคราะห์หลักฐาน การสรุปข้อเท็จจริงเพื่อตอบคำถามที่ผู้ศึกษาได้ตั้งประเด็นศึกษาไว้ในเบื้องต้น และสุดท้ายคือการนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าและการค้นพบข้อมูลใหม่โดยสามารถอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล¹²

วิธีการทางประวัติศาสตร์จึงถือเป็นกระบวนการศึกษาที่ฝึกให้นักเรียนยึดถือเหตุผล รู้จักการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลหลักฐาน รวมทั้งขจัดอคติส่วนตัวและความเชื่อดั้งเดิมออกไป ทำให้เกิดการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคม การตระหนักในคุณค่าของ

¹² กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ไทย เล่ม 1 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4–6)

(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2557), หน้า 5.

มรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย การยอมรับและเข้าใจความแตกต่างของมนุษยชาติ ความสามารถในการอยู่ร่วมกับสังคมอื่นได้อย่างสันติสุข และความสามารถในการใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต¹³

2.2.2 ทฤษฎีการสอนประวัติศาสตร์แบบวัฏจักรแห่งการเรียนรู้ (4 MAT System)¹⁴

ทฤษฎีการสอนประวัติศาสตร์แบบวัฏจักรแห่งการเรียนรู้ (4 MAT) ถูกนำเสนอโดย Bernice McCarthy นักการศึกษาชาวอเมริกันที่มีประสบการณ์ในการสอนหลายระดับชั้นเรียนเป็นเวลานาน จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบองค์ประกอบทางสมอง การทำงานของสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวา และรูปแบบการเรียนรู้ของเด็กซึ่งแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านสติปัญญา การรับรู้ และการเรียนรู้ ใน พ.ศ. 2523 McCarthy ได้เสนอรูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่ที่ตอบสนองตามความถนัดของนักเรียน 4 ประเภท (Four types of students) ได้แก่

ประเภทที่ 1 ถนัดใช้จินตนาการ (Imaginative Learners) นักเรียนกลุ่มนี้ชอบถามเหตุผลว่า “ทำไม” หรือ “Why” เช่น ทำไมต้องเรียนรู้เกี่ยวกับอดีตที่ผ่านมาแล้ว นักเรียนกลุ่มนี้จะสามารถเรียนรู้ได้ดีหากมีการถกเถียง อภิปราย ไต่สวน และกิจกรรมกลุ่ม

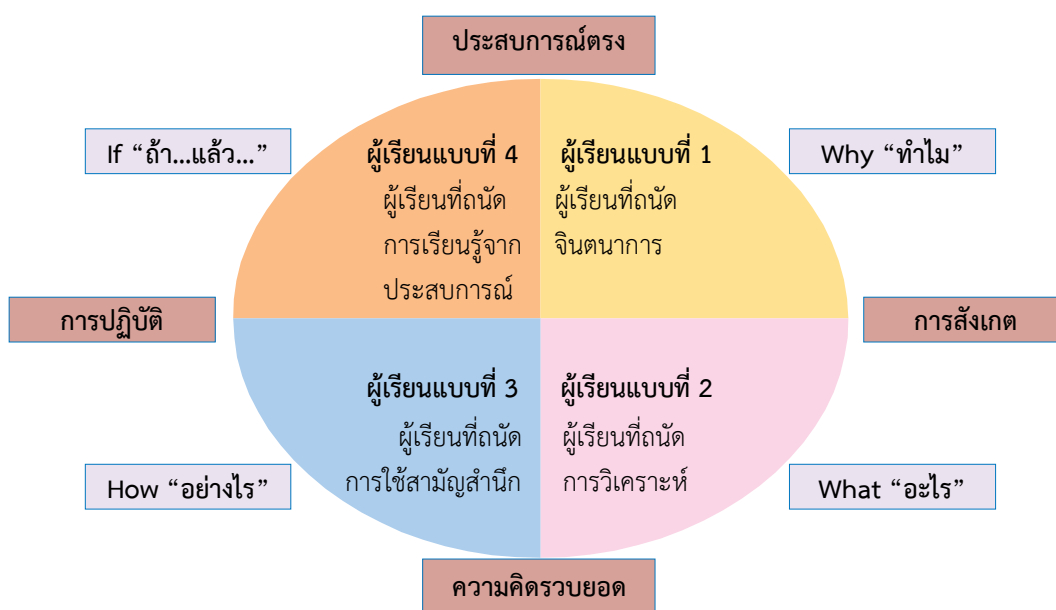
ประเภทที่ 2 ถนัดวิเคราะห์ (Analytic Learners) นักเรียนกลุ่มนี้ชอบศึกษาหาข้อเท็จจริง มักมีคำถามว่า “อะไร” หรือ “What” ชอบการเรียนรู้แบบดั้งเดิม และมีความสามารถในการนำความรู้ (รูปธรรม) ไปพัฒนาเป็นทฤษฎีหรือจัดระบบความคิด (นามธรรม) ได้เป็นอย่างดี การจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนกลุ่มนี้จึงควรเน้นการบรรยาย การทดลอง การวิเคราะห์วิจัย

ประเภทที่ 3 ถนัดใช้สามัญสำนึกรับรู้โดยผ่านกระบวนการคิดและสิ่งที่เป็นนามธรรม (Commonsense Learners) นักเรียนกลุ่มนี้จะมีคำถามว่า “อย่างไร” หรือ “How” มีความสนใจในการทดสอบทฤษฎีและนำความรู้มาสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างไร ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนกลุ่มนี้จึงควรให้ทดลองปฏิบัติจริง

ประเภทที่ 4 ถนัดที่จะค้นพบความรู้ด้วยตนเอง (Dynamic Learners) นักเรียนกลุ่มนี้มีคำถามในเชิงเงื่อนไข คือ “ถ้าอย่างนั้น” “ถ้าอย่างนี้” หรือ “If” โดยจะชอบเรียนรู้ด้วยการสัมผัสกับของจริง ลงมือทำในสิ่งที่ตนเองสนใจ และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นหรือคำแนะนำ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาประมวลเป็นความรู้ใหม่ นักเรียนกลุ่มนี้มีความสามารถที่จะมองเห็นโครงสร้างความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่ซับซ้อนและลึกซึ้งแล้วกลั่นกรองออกมาเป็นรูปแบบของความคิดใหม่ ๆ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนกลุ่มนี้ คือ การสอนแบบค้นพบด้วยตนเอง (Self-discovery Method)

¹³ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, เพื่อนคู่คิด มิตรคู่ครู แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2554), หน้า 11.

¹⁴ MAT แปลว่า เสือ การสานหรือการผสมผสาน ตามทฤษฎี 4 MAT จึงหมายถึงการเรียนรู้ที่ผสมผสานกันเพื่อให้สอดคล้องกับนักเรียนทั้ง 4 ประเภท

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนการสอนแบบ 4 MAT

ที่มา: เพื่อนคู่คิด มิตรคู่ครู แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

ทฤษฎี 4 MAT ของ McCarthy ซึ่งได้จำแนกประเภทของนักเรียนตามความถนัด จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถกำหนดบทบาทของตนเองได้ชัดเจน ทำให้เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน ได้มากขึ้น เช่น ครูมีบทบาทเป็นผู้นำเสนอประเด็นและนำไปสู่การอภิปราย เป็นผู้ป้อนข้อมูล ชี้แนะ แนวทางและประเมินผล ทฤษฎีนี้เห็นว่าการจัดการสอนให้สอดคล้องกับการทำงานของระบบสมอง และความถนัดของนักเรียนเป็นวิธีที่ดำเนินไปตามธรรมชาติ แม้ครูอาจจะไม่มีความชำนาญพิเศษแต่ก็สามารถสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่สนุกสนานได้ ส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและ เกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง¹⁵

ตัวอย่างการใช้ทฤษฎีการสอนประวัติศาสตร์แบบ 4 MAT สะท้อนให้เห็นใน กิจกรรมของโรงเรียนโพธารามพัฒนาเสนา จังหวัดราชบุรี ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนจากสำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย (สกว.) เพื่อดำเนินโครงการ “ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” หัวข้อ “การปรับเปลี่ยน อัตลักษณ์ของคนลาวเวียง¹⁶ในโพธาราม” เนื่องจากเป็นเรื่องใกล้ตัวและสืบค้นข้อมูลหลักฐานได้ง่าย ในการจัดการสอนดังกล่าวจะเน้นที่บทบาทของนักเรียน โดยครูมีบทบาทเปรียบเสมือนพี่เลี้ยง ดังนี้

¹⁵ สายัณห์ สิทธิโชค, “หลากหลายเทคนิคการสอนประวัติศาสตร์,” วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ 4 (ตุลาคม 2552–มีนาคม 2553): 227–237.

¹⁶ ลาวเวียง คือ กลุ่มคนที่มีเชื้อสายลาวในจังหวัดราชบุรี ซึ่งอพยพมาจากเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีถึงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ สำหรับการกวาดต้อนชาวลาวเวียงครั้งใหญ่เกิดขึ้นใน สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในช่วง พ.ศ. 2369–2371) แม้ในพระราชพงศาวดารจะมีได้ระบุว่าการ กวาดต้อนครั้งนี้ได้ส่งคนลาวเวียงมาอยู่ที่ราชบุรีอีกหรือไม่ แต่ก็เชื่อว่าจะต้องมีบ้าง เพราะด้วยเป็นเมืองหน้าด่าน และ เคยมีพวกพ้องมาอาศัยอยู่ก่อนแล้ว

บทบาทของครู ได้แก่ การกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง ด้วยการตั้งโจทย์และคำถามการศึกษา เช่น ชาวลาวเวียงเป็นใคร มาจากไหน มีลักษณะเด่นและวิถีชีวิตในท้องถิ่นอย่างไร อยู่กันอย่างไร มีความน่าสนใจในเรื่องใดบ้าง และให้นักเรียนแบ่งออกเป็นกลุ่ม ให้ผู้ที่สนใจในเรื่องเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน และอาจแนะแนวทางการสืบค้นข้อมูล เช่น การสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้สัมภาษณ์และจัดเวทีเสวนาให้นักเรียนนำเสนอผลการศึกษ

บทบาทของนักเรียน มีดังนี้

- 1) กำหนดประเด็นของเรื่องที่จะศึกษา ตั้งคำถามที่ต้องการหาคำตอบ
- 2) รวบรวมข้อมูลหลักฐานเกี่ยวกับท้องถิ่นชาวลาเวียงจากเอกสารที่ตีพิมพ์แล้ว หนังสือพิมพ์ พงศาวดาร เอกสารทางราชการต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต
- 3) เข้าไปสังเกตชีวิตความเป็นอยู่ในหมู่บ้านและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างลาวเวียงที่หลากหลาย เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ที่รู้ประเพณีอันเก่าแก่และเห็นการเปลี่ยนแปลงของชุมชน เด็ก เยาวชน และพระสงฆ์ ซึ่งทำให้นักเรียนได้พบหลักฐานทางโบราณคดีที่แสดงอัตลักษณ์ของชาวลาเวียงเพิ่มเติม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ งานสถาปัตยกรรม จิตรกรรมฝาผนัง ตำนาน และจารึกต่างๆ ส่งผลให้นักเรียนสามารถอธิบายเรื่องราวประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นของตนเองได้ดี
- 4) วิพากษ์ความน่าเชื่อถือของหลักฐาน โดยนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอและแลกเปลี่ยนข้อมูลของกลุ่มตนเองว่าหลักฐานใดมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ในขั้นตอนนี้นักเรียนต้องนำข้อมูลจากหลักฐานต่าง ๆ ที่สืบค้นได้ มาจัดกลุ่มแยกตามประเด็นที่มีความคล้ายคลึง และสามารถอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้หลากหลายประเด็น และครูต้องทำหน้าที่แนะนำและช่วยวิพากษ์วิจารณ์
- 5) นำเสนอผลการศึกษา โดยโรงเรียนโพธาวัฒนาเสนีได้จัดงานนิทรรศการทางวิชาการ เมื่อวันที่ 28-29 มกราคม 2553 ให้นักเรียนได้แสดงผลงานการสืบค้นเรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชาวลาเวียง นอกจากนั้น นักเรียนอาจจะเผยแพร่ผลการศึกษาในอินเทอร์เน็ตในรูปแบบของเว็บล็อก (Weblog) หรือด้วยวิธีการอื่น ๆ ตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักเรียน

ประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากกระบวนการศึกษาแบบ 4 MAT และการใช้วิถีทางประวัติศาสตร์ คือ การพัฒนาการเรียนรู้ การได้รู้จักวิธีการทำงานร่วมกับครูและเพื่อน การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราและการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงเจตคติของนักเรียนต่อการอยู่ร่วมกันกับคนในชุมชนโพธารามที่มีความหลากหลายให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น เช่น นางสาวปณัสยา กล่าวถึงความรู้สึกภายหลังทำการศึกษาว่า “เราอยู่ร่วมกันในชุมชนแต่ไม่รู้ว่าใครเป็นใคร ถ้ารู้อาจทำให้เข้าใจเขามากขึ้น การที่เราอยู่ร่วมกันได้โดยที่รู้ว่าเขาเป็นใคร มีที่มาอย่างไร น่าจะช่วยให้สังคมไม่แตกแยก คืออยู่กันได้ เข้าใจกัน เพราะทุกคนคือส่วนหนึ่งของสังคม”

นางสาวปาริฉัตร เห็นว่าความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนและที่สำคัญ “ทำให้เห็นคุณค่าของความเป็นคนลาวเวียง และรู้สึกภาคภูมิใจแทนคนลาวเวียง เรามีประเพณีที่ดีและน่าอนุรักษ์ อยากให้คนลาวเวียงได้ภาคภูมิใจในตนเอง อย่างเรื่องการแต่งกาย คนลาวเวียงจะนุ่งผ้าซิ่นซึ่งสวยงาม อยากให้รักษาผ้าซิ่นไว้เพราะเป็นเอกลักษณ์ ถ้าไม่รักษา ต่อไปคนรุ่นหลังก็จะไม่ได้เห็นสิ่งที่แสดงอัตลักษณ์ของคนลาวเวียง”

โดยสรุป ครูผู้สอนประวัติศาสตร์จำเป็นต้องตระหนักว่า ไม่มีรูปแบบการเรียนรู้ใดที่ดีที่สุด เพราะแต่ละรูปแบบมีความแตกต่างกัน ในการจัดการเรียนการสอนจะเน้นที่นักเรียนเป็นสำคัญ การได้เรียนรู้ตามความถนัดของตนเองจะทำให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสประสบความสำเร็จอย่างเท่าเทียมกัน และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตจริงด้วยเจตคติที่ดี¹⁷

2.3 งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาพบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับหัวข้อรายงานการศึกษา หากแต่มีวิธีดำเนินการศึกษาและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับแตกต่างกัน นอกจากนั้น ยังมีเอกสาร วรรณกรรม และการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำรายงานการศึกษา ดังนี้

1) วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เรื่อง “การรับรู้ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ลาว : ผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยและลาว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 (ค.ศ. 1975-2009)” จัดทำโดยนางสาววิบูลสินธุมาลย์ เมื่อ พ.ศ. 2554 ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาของ ไทยและลาว และได้ข้อสรุปว่า “แบบเรียน” ไทยและลาวซึ่งเน้นการนำเสนอความสัมพันธ์ในเชิง สงครามและการมีผู้แพ้และผู้ชนะนั้น เป็นต้นแบบทางความคิดที่รัฐสร้างขึ้นให้แก่ผู้เรียน ความรู้ที่ได้ จากแบบเรียนดังกล่าวได้สร้างความรู้สึกชาตินิยมได้สำเร็จ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พบว่า การกล่าวถึง เนื้อหาเข้าไปข้ามมาหลายรอบเป็นการปลูกฝังความคิดแห่งรัฐให้แทรกตัวลงในการรับรู้ของผู้คน จนในที่สุดความคิดดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบความสัมพันธ์ไทย-ลาวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อนึ่ง วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้กล่าวถึงความร่วมมือระหว่างไทยกับลาวในปัจจุบัน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจการค้า และการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน และชี้ว่าประเด็นที่ควรจะมีการศึกษาต่อไป คือ รัฐควรสร้างหรือพัฒนาชุดความคิดผ่านแบบเรียนอย่างไรให้เหมาะสมต่อการสร้างความร่วมมือในภาวะที่สังคมก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ศึกษา ซึ่งมองว่าในขณะที่การปรับปรุงแบบเรียนจะต้องผ่านกลไกหลายขั้นตอนและใช้เวลานาน ดังนั้น การศึกษาวิเคราะห์วิธีการสอนและอุปสรรคของครูจะช่วยตอบโจทย์เรื่องการสร้างชุดความคิดและ เจตคติของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว และ ระหว่างไทย-เพื่อนบ้านในภาพรวมด้วย

2) รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง “การบริหารความขัดแย้งในมิติความสัมพันธ์ ทางด้านวัฒนธรรมไทย-ลาว” จัดทำโดยนายอุดมศักดิ์ ศรีธัญโกศ หลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ 1 ประจำปี 2552 โดยรายงานฉบับนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อมิติความขัดแย้งด้านวัฒนธรรม ระหว่างไทย-ลาว และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและลดความขัดแย้ง กล่าวคือ ในเชิงนโยบาย เสนอให้ใช้การทูตสาธารณะ (Public Diplomacy) เป็นเครื่องมือ สำหรับในเชิงกลยุทธ์ได้เสนอให้ ขยายความร่วมมือในทุกด้าน อาทิ (ก) ด้านการเมือง เสนอให้เชิญบุคคลสำคัญของลาวเยือนประเทศไทย การใช้กลไกความร่วมมือทวิภาคีในกรอบต่าง ๆ รวมทั้งความร่วมมือกับลาวในกรอบอาเซียน (ข) ด้าน เศรษฐกิจและการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา เสนอให้มีการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม การร่วมลงทุน

¹⁷ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, เพื่อนคู่คิด มิตรคู่ครู แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์, หน้า 126.

ในภาคธุรกิจบันเทิง การศึกษาและความร่วมมือทางวิชาการ รวมทั้งโครงการในพระราชดำริ (ค) ด้านสังคมเสนอให้มีการจัดสัมมนาด้านวัฒนธรรมเพื่อให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายสื่อมวลชนไทย-ลาว ตลอดจนการส่งเสริมภารกิจของสมาคมไทย-ลาวเพื่อมิตรภาพ รายงานฉบับนี้เป็นประโยชน์ต่อ ผู้ทำการศึกษาโดยเฉพาะประเด็นความร่วมมือระหว่างไทย-ลาวในยุคปัจจุบันซึ่งถือว่าเป็นประวัติศาสตร์ร่วมสมัยที่ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้รับรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวยังมีมิติอื่น ๆ ที่สร้างสรรค์นอกเหนือจากความสัมพันธ์เชิงสงครามระหว่างศักดินาสยามกับลาวในฐานะประเทศราช

3) หนังสือประวัติศาสตร์ฉบับกระทรวงศึกษาธิการ กีฬา และธรรมการของลาว ถอดความจากภาษาลาวโดยสมชาย นิลาอาธิ มีสุจิตต์ วงษ์เทศ เป็นบรรณาธิการ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2545 ซึ่งชี้ให้เห็นถึงทัศนะของฝ่ายลาวผ่านการเขียนประวัติศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการยกย่องเจ้าอนุวงศ์ เป็นวีรบุรุษในช่วงที่มีความขัดแย้งกับราชสำนักสยามในสมัยรัชกาลที่ 3 และการให้ความสำคัญกับกรณีฝรั่งเศสล่าเมืองขึ้นและเข้ายึดครองลาว

4) ผลการสัมมนาประวัติศาสตร์ลาว เรื่อง “ตามหารอยเจ้าอนุวงศ์” จัดโดยคณะภาษาวรรณคดีและมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว เมื่อวันที่ 21-23 มกราคม 2540¹⁸ ทำให้ได้ทราบมุมมองและทัศนคติของภาครัฐและสถาบันวิชาการของลาวที่มีต่อไทยว่า สงครามสมัยเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งได้ผ่านไปประมาณ 190 ปีแล้วยังคงประทับอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของสังคมลาวปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดทัศนคติด้านลบต่อประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ข้อมูลการสัมมนาฯ ดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำรายงานการศึกษาในการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนวิชาประวัติศาสตร์

5) การศึกษา เรื่อง “ลาวในแบบเรียนของไทย” โดยกรกิต ชุ่มกรานต์ รวบรวมอยู่ในหนังสือ เรื่อง “ชาตินิยมในแบบเรียนไทย” ของสุนทร ชูตินทรานนท์ และคณะ พ.ศ. 2557 ได้วิเคราะห์ถึงลักษณะการรับรู้เกี่ยวกับลาวในแบบเรียนของไทยซึ่งส่งผ่านมายังนักเรียนใน 3 ลักษณะ ได้แก่ ลาวในฐานะเป็นบ้านพี่เมืองน้องที่ดีของไทย เป็นประเทศที่มีสถานะต่ำกว่าไทย และเป็นตัวปัญหาของไทย งานวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรการศึกษากับการรับรู้และเจตคติของนักเรียนไทยต่อลาว

6) หนังสือชุด “อาเซียน” ในมิติประวัติศาสตร์ เรื่อง “ประวัติศาสตร์ลาวหลายมิติ” โดย รศ.ดร. ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ พ.ศ. 2555 เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ลาวในมุมมองต่าง ๆ ทั้งของตะวันตกโดยอาศัยเอกสารบันทึกนักเดินทาง และในมุมมองของเพื่อนบ้าน ได้แก่ เวียดนามและไทย โดยอาศัยหลักฐานพงศาวดาร หนังสือ และวิทยานิพนธ์ ตลอดจนการศึกษาประวัติศาสตร์ลาวจากเอกสารและแบบเรียนลาวทั้งในสมัยที่ปกครองโดยกษัตริย์และสมัยที่ปกครองโดยระบอบคอมมิวนิสต์ ซึ่งพบว่า พรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้สร้างแบบเรียนประวัติศาสตร์ให้เยาวชนลาวได้รับรู้ภาพแห่งการต่อสู้และการปลดปล่อยระหว่างชาติที่เข้ามามีครอบครองดินแดนลาวกับประชาชนลาว โดยมีการแบ่งแยก “มิตร” กับ “ศัตรู” ของชาติไว้อย่างชัดเจน

7) การศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ในจินตภาพของลาว” โดยอดิศร เสนอแยม ในหนังสือ “ไทยในสายตาเพื่อนบ้าน” ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ซึ่งสุนทร ชูตินทรานนท์ เป็นบรรณาธิการ งานศึกษาชิ้นนี้เห็นว่า การไม่สนใจอดีตต่อความรู้สึกของอีกฝ่ายว่าคิดกับเราอย่างไรจะ

¹⁸ ผลการสัมมนาฯ ตีพิมพ์เป็นภาษาลาว แปลโดยผู้ทำรายงานการศึกษา

ทำให้เพื่อนบ้านไม่เฉพาะกับลาวมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อไทย ปัญหากระทบกระทั่งอาจเกิดขึ้นได้อีก หากไทยยังขาดความเข้าใจและความเคารพต่อเพื่อนบ้าน และเมื่อใดก็ตามที่ไทยรู้จักเพื่อนบ้านมากขึ้น รู้ว่าเพื่อนบ้านคิดอย่างไรกับเรา เมื่อนั้นปัญหากับเพื่อนบ้านก็จะน้อยลง งานศึกษาฯ ได้เสนอให้ไทยเร่งส่งเสริมการทูตภาคประชาชน โดยเฉพาะการสร้างจิตสำนึกของการเป็นชุมชนเดียวกันในภูมิภาค เพื่อนำไปสู่การแสวงหาแนวทางลดความแตกต่างระหว่างกันภายใต้หลักการที่เสมอภาคและให้ความเคารพกัน

8) ผลการวิจัยเรื่อง “ผลของการใช้กิจกรรมลดอคติตามแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย” ของสุรไกร นันทบุรณย์ และ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา ในวารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2558, หน้า 139-154) ซึ่งตั้งสมมติฐานว่า อคติที่ฝังลึกในจิตใจของคนไทยผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ที่บรรจุเนื้อหาที่มีความลำเอียงเป็นปัญหาสำคัญสำหรับการเตรียมคนไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเพื่อนบ้านของไทย

กิจกรรมที่เป็นเครื่องมือในการทดลอง ได้แก่ (ก) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (ข) การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (ค) การอภิปรายกลุ่มย่อย (ง) การแสดงบทบาทสมมติ (จ) การใช้สถานการณ์จำลอง และการเผชิญสถานการณ์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงด้านความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศึกษานารี ผลการวิจัยพบว่า เจตคติและความเข้าใจของนักเรียนต่อความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ การเปลี่ยนแปลงเจตคติดังกล่าว เกิดจากการได้เรียนรู้เนื้อหาพื้นฐานเกี่ยวกับความแตกต่างหลากหลาย โดยนักเรียนมีทักษะทางสังคมมากขึ้น มีกระบวนการคิดและมีการเรียนรู้จากมุมมองของผู้อื่นมากขึ้น

บทที่ 3 ผลการศึกษา

การศึกษาเจตคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมุ่งศึกษาหาผลลัพธ์ 3 ประการ ได้แก่

1. ความแตกต่างของเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาระหว่างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของไทยกับหลักสูตรของสถาบันคั้นคว้าวิทยาศาสตร์ การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา ค.ศ. 2015–2016 ของลาวในประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-ลาว เพื่อให้เห็นถึงนัยสำคัญของหลักสูตรที่มีผลต่อเจตคติของนักเรียน

2. วิเคราะห์วิธีการสอนประวัติศาสตร์ของครูระดับมัธยมศึกษาในมิติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่จะมีผลต่อเจตคติของนักเรียน โดยในส่วนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์อาจารย์และนักการศึกษา จำนวน 6 คน แบ่งเป็นอาจารย์ระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 4 คน และนักการศึกษา จำนวน 1 คน โดยจะนำใช้ทฤษฎีวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) และทฤษฎีการสอนประวัติศาสตร์แบบวัฏจักรแห่งการเรียนรู้ (4 MAT) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ผล

3. เจตคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของไทยที่มีต่อลาวและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านโดยรวม ซึ่งในส่วนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) นักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 2 ครั้ง รวม 7 คน และจะนำใช้ทฤษฎีวิธีการทางประวัติศาสตร์และทฤษฎี 4 MAT เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ผลเช่นเดียวกัน

3.1 ส่วนที่ 1 ความแตกต่างของเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาระหว่างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของไทยกับหลักสูตรของสถาบันคั้นคว้าวิทยาศาสตร์การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา ค.ศ. 2015–2016 ของลาว

ผู้ศึกษาใช้ข้อมูลจากแบบเรียนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาของไทยกับลาว และการสัมภาษณ์นักการศึกษา 1 คน ทั้งนี้ ก่อนที่จะศึกษาเปรียบเทียบแบบเรียนประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรที่ไทยกับลาวใช้อยู่ในปัจจุบัน ผู้ศึกษาเห็นว่าควรศึกษาวิวัฒนาการของหลักสูตรและแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยและลาว และข้อมูลเกี่ยวกับระบบการศึกษาของลาวโดยสังเขป ดังนี้

3.1.1 วิวัฒนาการของหลักสูตรและแบบเรียนของไทย

ประเทศไทยประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับแรก หลักสูตรประถมศึกษา และมัธยมศึกษาเมื่อ พ.ศ. 2503 ปัจจุบันอยู่ระหว่างการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ตลอดระยะเวลา 48 ปีที่ผ่านมา ได้มีการปรับปรุงหลักสูตร 5 ครั้ง ผู้ปรับปรุงไม่ได้มีกฎเกณฑ์เรื่อง

เวลาที่แน่นอนว่าต้องปรับปรุงเมื่อใด แต่จะติดตามการใช้หลักสูตรเพื่อให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง¹⁹ วิวัฒนาการของหลักสูตรและประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-ลาว ดังนี้

1) หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พ.ศ. 2503 ซึ่งกำหนดให้จัดการเรียนการสอนแยกออกเป็นรายวิชา เช่น วิชาวรรณคดี วิชาภูมิศาสตร์ วิชาประวัติศาสตร์ วิชาหน้าที่พลเมือง วิชาศีลธรรม เป็นต้น ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ไทย-ลาวในสองลักษณะ คือ ลักษณะแรก ลาวในฐานะที่มีบรรพบุรุษเดียวกับไทยทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีและมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และลักษณะที่สอง คือ ความสัมพันธ์ในเชิงบ้านพี่เมืองน้องและลาวในฐานะที่ด้อยกว่าและเป็นปัญหาของไทยในบางครั้ง ซึ่งแม้หลักสูตรอาจไม่ได้ตั้งใจจะสอดแทรกทัศนคติดังกล่าว แต่ก็มีเจตนาที่จะทำให้ไทยมีความเด่นชัด ปลูกฝังความรักชาติและเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของผู้เรียน²⁰

2) หลักสูตรการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 และมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ได้รับการปรับปรุงให้บูรณาการการเรียนการสอนเป็นลักษณะกลุ่มวิชาแทนการแยกเรียนเป็นรายวิชา สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ปรากฏอยู่ในกลุ่มวิชา สังคมศึกษาร่วมกับการศึกษาภูมิศาสตร์ หน้าที่พลเมือง และศีลธรรม

ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-ลาว พบว่า เป็นครั้งแรกที่แบบเรียนไทยกล่าวถึงหลักฐานสำคัญว่าไทยกับลาวเป็นพันธมิตรที่ติดต่อกันในประวัติศาสตร์มากกว่าการกล่าวถึงแบบผิวเผินในแบบเรียนที่ผ่านมา โดยได้ยกกรณีความร่วมมือกันต่อต้านการขยายอำนาจของบุเรงนอง (พม่า) ระหว่างพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชแห่งอาณาจักรล้านช้าง (ลาว) กับสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ (ไทย) ในสมัยอยุธยา โดยการสร้างเจดีย์ศรีสองรักที่จังหวัดเลยเพื่อเป็นประจักษ์พยานในฐานะมิตรที่ดี นอกจากนี้ ผู้เขียนแบบเรียนยังมีความพยายามที่จะเชิดชูเจ้าอนุวงศ์ให้เป็นวีรบุรุษฝ่ายลาวเพื่อความนุ่มนวลต่อความรู้สึกรักชาติของผู้เรียน โดยระบุนิราธิบายเพียงว่า เจ้าอนุวงศ์เป็นเจ้าองค์หนึ่งที่ปกครองหนึ่งในสามอาณาจักรที่แตกออกมาจากอาณาจักรล้านช้างเท่านั้น²¹

อย่างไรก็ตาม พบว่า แบบเรียนประวัติศาสตร์ยังมีการผลิตซ้ำเนื้อหาที่สอดแทรกความรู้สึกเหนียวแน่นกว่าของไทยเมื่อกล่าวถึงประเทศเพื่อนบ้าน เช่น “ลาว กัมพูชา มาเลเซีย ในอดีตส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับประเทศไทยในฐานะมิตรมากกว่าศัตรูหรือคู่แข่งชั้น เพราะประเทศเหล่านี้มีกำลังอำนาจน้อยกว่า จึงพยายามรักษาสัมพันธไมตรีกับไทยไว้ การทำสงครามที่เกิดขึ้นไม่ค่อยบ่อยครั้งนัก ส่วนมากเป็นการยกกองทัพจากไทยไปปราบปรามเมื่อมีการแข็งอำนาจขึ้นมากกว่าที่จะเป็นการทำสงครามในฐานะประเทศที่มีกำลังทัดเทียมกัน อาทิ ในกรณีไทยกับพม่า”²²

3) หลักสูตรมัธยมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีการแบ่งกลุ่มวิชาเช่นเดิม แต่ได้ปรับปรุงคำอธิบายรายวิชา วัตถุประสงค์ และกิจกรรมการเรียนการสอนชัดเจนขึ้น เช่น เสนอแนวทางให้ผู้เรียนติดตามข้อมูลจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์เพิ่มเติมด้วยเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ดังนั้น บทบาทของแบบเรียนส่วนหนึ่งจึงเพียงแค่ให้ข้อมูลเบื้องต้น

¹⁹ วิบูล สันธุมลย์, “การรับรู้ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ลาว : ผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยและลาว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 (ค.ศ. 1975-2009),” 68.

²⁰ สุเนตร ชุตินทรานนท์ และคณะ, ชาตินิยมในแบบเรียนไทย, หน้า 138.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 144.

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 144.

ในลักษณะชี้แนะ และให้ความสำคัญกับความรู้เกี่ยวกับภูมิภาคแทนการกล่าวถึงประเทศเพื่อนบ้านเป็นรายประเทศ อาทิ ความรู้เกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในบริบทของขบวนการชาตินิยมในอินโดจีนซึ่งกล่าวถึงลาวในสัดส่วนที่ไม่มากนัก รวมทั้งในบริบทของความร่วมมือระหว่างประเทศ องค์การต่าง ๆ และปัญหาที่เกิดขึ้นในภูมิภาค เช่น ปัญหาผู้อพยพซึ่งแบบเรียนของระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของทุกสำนักพิมพ์ได้กล่าวถึงลาวในลักษณะของตัวปัญหา มากกว่าที่จะอภิปรายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหลักสูตรนี้จะไม่สามารถขจัดความรู้สึกเหนือกว่าที่ไทยมีต่อประเทศเพื่อนบ้านได้ทั้งหมด แต่ก็น้อยลงอย่างมีนัยสำคัญ²³

4) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้มีการแบ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้ ออกเป็น 8 กลุ่ม (ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม) และในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษาประกอบด้วยวิชาศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์²⁴

จากการสัมภาษณ์ ผศ. อรรถพล อนันตวรสกุล อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ และผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (R&D Center on Education for Sustainable Development) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความเห็น ดังนี้

(1) โดยธรรมชาติของหลักสูตรควรได้รับการปรับทุก ๆ 10 ปี อย่างไรก็ตาม ในการใช้หลักสูตรขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 นั้น ไม่ใช่ “การปรับ” แต่เป็น “การเปลี่ยนหลักสูตร” จาก พ.ศ. 2533 ที่กรมวิชาการเคยเป็นผู้เขียนว่าต้องเรียนวิชาอะไรบ้าง เพื่อเป้าหมายอย่างไร มาเป็นแบบมาตรฐานสากล ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีการกำหนดแนวทางการศึกษาและตัวชี้วัดมาตรฐานการศึกษา เช่น ในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต้องสอนให้ได้ตามตัวชี้วัดนั้น ๆ ส่วนที่เหลือครุมีเสรีภาพและสิทธิขาดในการพัฒนาหลักสูตรและออกแบบการเรียนการสอนของตัวเองได้

(2) ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ระบบการศึกษาเตรียมความพร้อมของครูไม่ทัน ครูไม่เคยถูกสอนให้พัฒนาหลักสูตรมาก่อน และเกิดความล้าสมัยของเนื้อหาเมื่อเด็กมีการย้ายโรงเรียนซึ่งมีหลักสูตรที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในวันที่ประกาศใช้หลักสูตร พ.ศ. 2544 จึงเกิดความสับสนเป็นอย่างมาก และเกิดเสียงเรียกร้องให้มีการปรับปรุงหลักสูตรกันอีกครั้งหนึ่ง นำไปสู่การทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยอิงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 แต่ได้กำหนดตัวชี้วัดให้ชัดเจนขึ้นว่าในแต่ละระดับชั้นตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ต้องบรรลุเป้าหมายอย่างไรบ้าง ซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อจำกัด คือ ทุกโรงเรียนสอนเหมือนกันหมด ความยืดหยุ่นลดน้อยลง การที่ตัวชี้วัดมีจำนวนมากขึ้น ทำให้แบบเรียนต้องใส่นี้อาหามากขึ้น ครูควรรู้จักเลือกใช้แบบเรียนให้เป็น สามารถวิเคราะห์และสร้างหลักสูตรได้ด้วย ดังนั้น การพัฒนาขีดความสามารถของครูจึงเป็นโจทย์สำคัญ²⁵ ซึ่งจะกล่าวถึงในรายละเอียดในส่วนที่ 2 ต่อไป

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 149-150.

²⁴ วิบูล สินธุมลย์, “การรับรู้ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ลาว : ผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยและลาว ขั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 (ค.ศ. 1975-2009),” 69.

²⁵ วิบูล สินธุมลย์, เรื่องเดียวกัน, 69.

สำหรับการวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-ลาว ในแบบเรียนหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 พบว่า มีการสอนไวยากรณ์ในแต่ละสมัยตั้งแต่สุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ และเนื้อหาในภาพรวมเป็นความสัมพันธ์ที่ดี เช่น การสร้างเจดีย์ศรีสองรักเพื่อแสดง มิตรภาพระหว่างอาณาจักรอยุธยากับล้านช้างเช่นเดียวกับในหลักสูตรก่อนหน้า อย่างไรก็ตาม ในการ กล่าวถึงความสัมพันธ์อันดีดังกล่าวยังคงมีการสอดแทรกตัวอย่างเดิม ๆ ที่อาจตอกย้ำความรู้สึก เหนือกว่าของประเทศไทยที่มีต่อดินแดนลาว เช่น การกล่าวถึงความช่วยเหลือของกรุงธนบุรีต่อลาวที่ แดกแยกออกเป็น 3 ส่วน คือ หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาสัก รวมทั้งการทำสงครามขยาย อำนาจเข้าครอบครองดินแดนลาว²⁶

3.1.2 ระบบการศึกษาของลาว

3.1.2.1 ในช่วงที่ฝรั่งเศสครอบครองดินแดนลาวเมื่อ พ.ศ. 2450 ฝรั่งเศสได้ตั้ง โรงเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 ขึ้นหลายแห่งในเขตตัวเมืองเพื่อเรียนภาษาฝรั่งเศส ใน พ.ศ. 2466 มีการจัดฝึกอบรมครูให้แก่ชาวลาว ตลอดจนจัดการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใน พ.ศ. 2518 ลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม จนถึงปัจจุบันลาวได้ดำเนินการปฏิรูประบบ การศึกษามาแล้ว 4 ครั้ง ดังนี้

1) การปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2518 กระทรวงศึกษาธิการ ของลาวได้ประกาศใช้หลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศ และใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นภาษาลาวในทุก ชั้นเรียน (แทนภาษาฝรั่งเศส) ระบบการศึกษาเป็นแบบ 5+3+3 ได้แก่ชั้นประถมศึกษา (ภาคบังคับ) เป็นเวลา 5 ปี ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นเวลา 3 ปี และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นเวลา 3 ปี รวม ทั้งสิ้น 11 ปี

2) การปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2523-2533 เป็นช่วงที่ลาว ประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำเป็นอย่างมาก แต่รัฐบาลมีนโยบายมุ่งแก้ปัญหาการไม่รู้หนังสือ มีการ แก้ไขปรับปรุงหนังสือคู่มือครูและอุปกรณ์การเรียนการสอนต่าง ๆ

3) การปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2535 มีการแก้ไขปรับปรุง หนังสือเรียน คู่มือครู และอุปกรณ์การเรียนการสอน และเมื่อ พ.ศ. 2540 กระทรวงศึกษาธิการของลาว ได้สร้างระบบครูศึกษานิเทศก์ชั้นมัธยมศึกษาชั้นในระดับแขวง (จังหวัด) และครูศึกษานิเทศก์ชั้น ประถมศึกษาในระดับเมือง (อำเภอ) เพื่อติดตามช่วยเหลือและให้คำแนะนำการใช้หลักสูตรใหม่²⁷

4) การปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ 4 ระหว่าง พ.ศ. 2549-2558 โดยเมื่อ พ.ศ. 2552 ได้มีการปรับระยะเวลาการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 11 ปี เป็น 12 ปี โดยแบ่งเป็น 5+4+3 ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาเป็นเวลา 5 ปี ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ภาคบังคับ) เป็นเวลา 4 ปี และชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายเป็นเวลา 3 ปี รวมทั้งมีการปรับปรุงหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนโดยใช้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น โทรภาพ และ E-learning ด้วย²⁸

²⁶ สุเนตร ชุตินทรานนท์ และคณะ, ชาตินิยมในแบบเรียนไทย, หน้า 153.

²⁷ ศักดิ์อนันต์ อนันตสุข, ระบบการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.anantasook.com/lao-pdr-education-system/>.

²⁸ อติศักดิ์ ศรีสม, ปฏิรูปการศึกษา ลาวปฏิรูปอะไร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.asean thai.net/ewt_news.php?nid=1056&filename=index.

สำหรับแบบเรียนประวัติศาสตร์ที่ลาวใช้ในปัจจุบันเป็นฉบับปฏิรูป โดยสถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการและกีฬาได้ปรับปรุงและพิมพ์ขึ้นใหม่ ดังนี้ พ.ศ. 2558 พิมพ์แบบเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 และปีที่ 4-6 และ พ.ศ. 2559 พิมพ์แบบเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีที่ 3 และปีที่ 7

3.1.2.2 ลาวได้ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการศึกษา ฉบับล่าสุดประกาศใช้เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2558 โดยมาตรา 27 กำหนดให้ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรา 28 กำหนดให้การศึกษาดั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนจบมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาภาคบังคับที่พลเมืองลาวทุกคนต้องเรียนให้จบ²⁹ ต่างจากกฎหมายด้านการศึกษาของไทย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของไทย มาตรา 16 กำหนดว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยการศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา และมาตรา 17 กำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี (เท่ากับของลาว) โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก³⁰

การปฏิรูปการศึกษาของลาวทำให้ระยะเวลาการศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนจบมัธยมศึกษาตอนปลายของไทยกับลาวมีจำนวนเท่ากัน คือ 12 ปี แต่มีการจัดระดับชั้นเรียนเหมือนกัน 1 ระดับ ดังนี้

ตารางที่ 1 การเทียบชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาของไทยกับลาว

ระยะเวลาการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย		ระยะเวลาการศึกษาของลาว	
การศึกษาภาคบังคับ ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542	{ <ul style="list-style-type: none"> ป. 1-5 ป. 6 ม. 1 ม. 2 ม. 3 	การศึกษาขั้นพื้นฐาน และภาคบังคับ ตามกฎหมายว่าด้วย การศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558	{ <ul style="list-style-type: none"> ป. 1-5 ม. 1 ม. 2 ม. 3 ม. 4
ใช้แบบเรียน ประวัติศาสตร์ เล่มเดียวกัน	{ <ul style="list-style-type: none"> ม. 4 ม. 5 ม. 6 		{ <ul style="list-style-type: none"> ม. 5 ม. 6 ม. 7

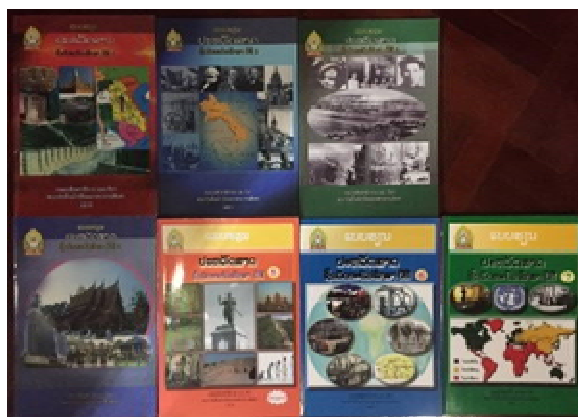
²⁹ รัฐธรรมนูญของประชาชนประเทศแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ 133/ปปท. ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2558 เกี่ยวกับการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการศึกษา (ฉบับปรับปรุง)

³⁰ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

3.1.3 การเปรียบเทียบเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของไทยกับแบบเรียนฉบับปฏิรูปของลาว ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-ลาว

ภาพที่ 2 แบบเรียนประวัติศาสตร์
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พ.ศ. 2551 ของไทยในปัจจุบัน

ภาพที่ 3 แบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1-7 ของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬาลาว
ค.ศ. 2015 -2016 ในปัจจุบัน

ในการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาแบบเรียนประวัติศาสตร์ที่ไทยกับลาวใช้ในการเรียนการสอนในปัจจุบัน พบว่า แบบเรียนของไทยนำเสนอเรื่องราวเป็นลำดับหัวข้อด้วยภาษาเชิงวิชาการที่กระชับและไม่ปลูกเร้าให้เกิดความรู้สึกด้านลบมากนัก อย่างไรก็ตาม ยังมีการกล่าวถึงลาวในฐานะประเทศใต้ปกครองของไทยซึ่งสื่อให้เห็นภาพของ “ความเหนือกว่า” หรือ “พี่ใหญ่” ในขณะที่แบบเรียนของลาวยังคงเน้นภาพของความสัมพันธ์เชิงสงคราม การเป็น “ผู้แพ้” การถูกยึดครองและตกอยู่ใต้อำนาจของไทยโดยถ่ายทอดผ่านภาษาที่กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกคับแค้นเกลียดชัง “ศัตรู” ต่างชาติ ทั้งนี้ เพื่อสร้างสำนึกแห่งชาติและนักเรียนลาวรับรู้มาตลอดว่าประเทศไทย คือ “ศักดินาสยาม” ที่เข้ามาครอบครองและทำลายความมั่นคงของอาณาจักรล้านช้างและกดขี่คนลาวอย่างโหดร้ายทารุณในเวลาต่อมา³¹

ตัวอย่างเนื้อหาในแบบเรียนไทยและลาวบางส่วนที่ต่างกัน³² ดังนี้

1) “ผู้เหนือกว่า” จากแบบเรียนไทย

กรณีสงครามเจ้าอนุวงศ์ในช่วงปลายกรุงธนบุรี-ต้นรัตนโกสินทร์ แบบเรียนกล่าวถึงเหตุการณ์ปราบเวียงจันทน์ในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งได้สะท้อนความรู้สึกเหนือกว่าของการเป็น “ผู้ชนะ” สงคราม ดังนี้

³¹ วิบูล สินธุมาลย์, “การรับรู้ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ลาว : ผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยและลาว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 (ค.ศ. 1975-2009),” 102-103.

³² ดูรายละเอียดในภาคผนวก

เมื่อ พ.ศ. 2321 เกิดความแตกแยกระหว่างผู้นำที่ปกครองเวียงจันทน์ ผู้นำบางคน ต้องการสวามิภักดิ์ต่อกรุงธนบุรีทำให้เกิดการขัดแย้งกันอย่างรุนแรง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก (ทองด้วง) และเจ้าพระยาสุรสีห์ (บุญมา) ยกทัพไปปราบเวียงจันทน์ กองทัพธนบุรีมีชัยชนะต่อเมืองต่าง ๆ จนในที่สุดก็สามารถยึดเวียงจันทน์ได้สำเร็จ สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกได้กวาดต้อนชาวเวียงจันทน์นำมาไว้ในเขตไทย พร้อมทั้งอัญเชิญ พระแก้วมรกตและพระบางมาประดิษฐานที่กรุงธนบุรี สำหรับหลวงพระบางนั้นได้ขอสวามิภักดิ์ต่อธนบุรี อนึ่ง ต่อมา ในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้พระราชทานพระบางคืนแก่ลาว ส่วนพระแก้วมรกตนั้นไม่ได้คืนเพราะถือว่าเคยเป็นของไทยมาก่อน³³

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ลาวแบ่งการปกครองออกเป็นสามอาณาจักร ได้แก่ หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาสัก ทั้งสามอาณาจักรอยู่ใต้การปกครองของไทย พระมหากษัตริย์ไทยโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งกษัตริย์ลาวปกครองอาณาจักรทั้งสามกันเองแต่ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการไปถวายพระมหากษัตริย์ไทย อาณาจักรลาวทั้งสามมักจะมีปัญหาทะเลาะวิวาท และแย่งชิงอำนาจกันอยู่เสมอ ในสมัยรัชกาลที่ 3 เจ้านุวงศ์กษัตริย์แห่งเวียงจันทน์ได้ก่อกบฏขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2369 เพราะต้องการเป็นอิสระจากไทย แต่ไทยปราบปรามได้สำเร็จ ลาวจึงเป็นเมืองขึ้นของไทย จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5

2) “ความเกลียดชัง” ต่อศักดินาสยามจากแบบเรียนลาว”

แบบเรียนลาวระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-7 ได้ผลิตซ้ำเนื้อหาประวัติศาสตร์ โดยบางส่วนส่งผลต่อเจตคติของนักเรียนลาวต่อไทย ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า น่าจะเป็นประโยชน์หากคนไทยได้ทราบถึงความรู้สึกของลาวที่ส่งผ่านการเรียนประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ ไม่ใช่เพื่อสร้างประเด็นวิพากษ์ประวัติศาสตร์หากแต่เพื่อให้ไทยเข้าใจลาวมากขึ้นและดำเนินความสัมพันธ์ด้วยความเข้าใจอันดีต่อกัน

(1) กรณีสงครามเจ้านุวงศ์ในช่วงปลายกรุงธนบุรี-ต้นรัตนโกสินทร์

ในสมัยที่เจ้านันทเสนพ่ายแพ้ต่อการรุกรานของสยาม ประชาชนลาวสองฝั่งโขงได้รับเสียงบ่าเคียงไหลเพื่อต่อสู้กับ “ศักดินาสยามผู้รุกราน” เป็นการเสริมสร้างน้ำใจความรักชาติ และร่วมสร้างความเคียดแค้นต่อ “ศักดินาสยามผู้กระหายสงคราม” และจะกลายเป็นพลังแห่งความเคียดแค้นต่อศักดินาสยามตลอดไปจนกว่าจะได้รับชัยชนะ

ใน พ.ศ. 2348 เจ้านุวงศ์ได้ถูกศักดินาสยามแต่งตั้งให้เป็นกษัตริย์ปกครองอาณาจักรลาวล้านช้างเวียงจันทน์ และได้เตรียมความพร้อมเพื่อต่อสู้ชาติจากการเป็นเมืองขึ้นของสยาม ใน พ.ศ. 2371 เจ้านุวงศ์ไม่สามารถดำเนินการตามแผนได้สำเร็จเพราะขาดกำลังคนและอาวุธ ในระหว่างการหนีออกจากเวียงจันทน์ พระองค์พร้อมครอบครัวได้ถูกกองทัพสยามจับตัวได้ที่เมืองพวน จากนั้นถูกควบคุมตัวลงกรุงเทพฯ พระองค์ได้ถูกทรมานจนสิ้นพระชนม์ใน พ.ศ. 2372 ในขณะเดียวกัน ตัวเมืองเวียงจันทน์ที่เต็มไปด้วยอาคารที่งดงามและอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารก็ถูกเผาอย่างราบคาบ

บทเรียนการต่อสู้ต้านศักดินาสยามทำให้ลัทธิรักชาติและความเคียดแค้นของคนลาวเพิ่มทวี ประชาชนลาวได้จดจำวีรกรรมการต่อสู้ในสมัยเจ้านุวงศ์อย่างไม่วันลืมจน

³³ กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสศ. ลาดพร้าว, 2557), หน้า 110.

ปัจจุบัน สงครามที่เกิดขึ้นในสมัยการปกครองของเจ้าอนุวงศ์เป็นสงครามการต่อสู้เพื่อความเป็นเอกราช และเป็นสงครามที่เป็นธรรมเพราะเป็นการต่อต้านพวก “ศึกดินาสยามผู้รุกรานที่กดขี่ชู้ดริต” การต่อสู้ครั้งนี้แม้จะปราไชยและผู้นำจะถูก “ศึกดินาสยามผู้ครอบครอง” จับได้และนำไปทรมานอย่างโหดร้าย เพื่อหวังดับสูญความรักชาติในจิตใจคนลาวให้หมดไป แต่พวกเขาก็ไม่ยอมจำนน และความกล้าหาญในประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชาตินลาวทำให้คนลาวในยุคต่อมาได้ศึกษารำเรียนเอาเป็นแบบอย่าง

อาณาจักรลาวล้านช้างภายหลังสูญเสียเอกราชและตกเป็นเมืองขึ้นของ ศักดินาสยามอยู่ในสถานะยากลำบาก ฝืดเคือง และถูกกดทรวง่วงดิ่งให้พัฒนาช้าในแต่ละด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจต้องส่งบรรณาการทุกสามปีและเสียส่วยให้สยาม ด้านวัฒนธรรม คนลาวถูกศักดินา สยามกดขี่ด้านจิตใจอย่างร้ายแรงภายใต้นโยบายบังคับ “การสักเลข” เพื่อหวังล้มล้างชาติลาวและคนลาว รวมทั้งได้มีนโยบายทำลายจารีตประเพณีด้วยการออกกฎหมายบังคับไม่ให้คนลาวเป่าแคน เมื่อ พ.ศ. 2408 ซึ่งเป็นนโยบายบีบบังคับที่รุนแรงขมขื่นที่สุดที่ศักดินาสยามกระทำต่อคนลาว

(2) ในช่วงที่ฝรั่งเศสล่าอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อ พ.ศ. 2436–2473 แบบเรียนลาวได้เชื่อมโยงศักดินาสยามและสะท้อนภาพของลาวที่ถูกเอาเปรียบ ดังนี้

ศักดินาสยามและจักรพรรดิฝรั่งเศสได้ทำการยึดแย่งดินแดนลาวตาม สัญญา พ.ศ. 2436 เป็นเหตุให้ดินแดนลาวที่มีอาณาเขตกว้างขวางมาแต่โบราณจำต้องถูกตัดแบ่งเป็น สองประเทศและประชาชนลาวถูกแบ่งเป็นสองชาติตลอดกาล พวกเขาได้กดขี่ข่มเหงประชาชนอย่าง หนักหน่วงที่สุดโดยเฉพาะการเก็บภาษีหัวคน การบังคับข่มเหง การทุบตีทรมาน การเกณฑ์กุลิไปใช้ แรงงานหนัก การยึดและปล้นสะดมอย่างโหดร้ายป่าเถื่อน

ประชาชนลาวที่ดำรงชีวิตอยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขงได้ถูกพวกศักดินาสยาม จัดการปกครองใหม่และทำการปราบปรามอย่างหนัก พวกเขาบังคับให้ประชาชนลาวจดสำมะโนครัว เป็นสัญชาติและเชื้อชาติสยาม ห้ามไม่ให้เรียกตัวเองว่าลาว ห้ามไม่ให้เรียนหนังสือลาว ไม่ให้พูดภาษาลาว ไม่ให้เป่าแคนหรือเล่นเครื่องดนตรีลาว ทำลายสัญลักษณ์แห่งความเป็นลาวทางด้านวัฒนธรรมให้หมดเกลี้ยง ทำให้ประชาชนเกิดความเคียดแค้นใจเป็นอย่างยิ่ง

ทางด้านวัฒนธรรม เมื่อจักรพรรดิฝรั่งเศสเข้ายึดครองประเทศลาว พวกเขา วางนโยบายทางสังคมแบบชี้เข้าด้วยการเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาเผยแพร่หม่อมมาคนลาวให้มัวเมา วัฒนธรรมฝรั่งเศส โดยหวังให้คนลาวจมอยู่ในความโง่ล่าหลังในทุกด้านแล้วล้มชาติและจารีตอันดีงาม ของลาว ส่งเสริมให้มีโรงโสเภณี ให้คนลาวดื่มเหล้าเมายา สูบฝิ่น เล่นการพนัน และให้คนลาวนับถือ และยอมเป็นข้ารับใช้คนฝรั่งเศส

(3) ในช่วงสงครามเวียดนาม แบบเรียนได้กล่าวถึงเหตุการณ์โดยละเอียดโดย ใช้ถ้อยคำที่กระตุ้นให้เกิดสำนึกแห่งชาติเช่นเดิม ดังนี้

ใน พ.ศ. 2507–2508 จักรพรรดิอเมริกาได้ส่งทหารหลายกองพันพร้อม อาวุธทันสมัยสมทบกับทหารปืนใหญ่ของไทยบุกโจมตีเส้นทางหมายเลข 9 (สะพานนงเซต) และ หมายเลข 12 ใน พ.ศ. 2512 พวกเขาได้เปิดสมรภูมิรบ “สามัคคี” และ “กู้เกียรติ” บุกโจมตีทุ่งไหหิน และแขวงเชียงขวางโดยทั่ว พวกศัตรูได้สูมกำลังขนาดใหญ่หวังทำลายกองกำลังปฏิวัติลาว ได้แก่ กำลังทหาร 52 กองพัน และเครื่องบิน ปี 52 ทิ้งระเบิดทางภาคเหนือของลาวจำนวน 282–540 เทียวทุกวัน

ใน พ.ศ. 2513–2514 พวกศัตรูได้เปิดสมรภูมिरบ “ทงเกียรติ” บุ๊กเข้าตีทุ่งไหหิน หลวงพระบาง อัดตะปือ สะหวันนะเขต และสมรภูมิ “ลานเซ็น” โดยใช้เครื่องบิน ปี 52 จำนวน 100 ลำ ปืนใหญ่ รถหุ้มเกราะจำนวนมาก ใน พ.ศ. 2515 พวกศัตรูได้บุ๊กโจมตีกองกำลังปฏิวัติตั้งแต่เหนือถึงใต้ ทำให้พลเมืองและบ้านเรือนถูกทำลายอย่างหนักหน่วง ในระยะที่จักรพรรดิอเมริกา ล่าเมืองขึ้น พวกเราก็ได้ปลุกระดมประชาชนทุกเผ่าทั่วประเทศให้ลุกขึ้นสู้ สรุปได้ว่าในปลาย พ.ศ. 2515 กองทัพและประชาชนลาวได้บุ๊กโจมตี 14 สมรภูมिरบ ทำลายล้างศัตรูได้ 10,500 คน (ซึ่งสองในสามเป็นทหารรับจ้างชาวไทย) ยิงเครื่องบินตก 698 ลำ แสดงให้เห็นถึงชัยชนะอันยิ่งใหญ่ของประชาชนลาวทั่วประเทศที่สามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการรักษาแผ่นดินอันแสนรักและหวงแหนได้อย่างมั่นคง

ในระยะ 10 ปีที่จักรพรรดิอเมริกาได้ดำเนินสงครามได้สร้างโทษกรรมอันป่าเถื่อนไว้บนแผ่นดินลาว ซึ่งประวัติศาสตร์ลาวไม่สามารถจะลบล้างได้

(4) ในช่วงที่ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ แบบเรียนได้นำเสนอมิติความสัมพันธ์ไทย-ลาวในมุมที่อ่อนลง โดยเรียกชื่อ “ประเทศไทย” แทนคำว่าศักดินาสยาม อย่างไรก็ตาม แบบเรียนยังคงสอดแทรกถ้อยคำที่ทำให้เกิดความรู้สึก “ถูกรังแก” จากประเทศไทย ดังนี้

ในยุคหลังสงครามเวียดนาม เศรษฐกิจของลาวอยู่ในสภาพทรุดโทรม ผลผลิตทางการเกษตรไม่พอต่อความต้องการของประชาชน และด้านอุตสาหกรรมก็ยังไม่พัฒนา สินค้าใช้สอยส่วนใหญ่นำเข้าจากต่างประเทศ โดยเฉพาะจากไทย

ไม่เพียงเท่านั้น ในสภาพอันยุ่งยากดังกล่าว “ประเทศใกล้เคียงที่มีระบอบการเมืองแตกต่างกัน” ยังได้ทำการบีบรัดทางเศรษฐกิจเดิมอีกด้วยด้วยการปิดชายแดน ไม่ยอมขายสินค้าให้ลาวเป็นบางระยะ ซึ่งได้เพิ่มความยุ่งยากให้แก่รัฐบาลลาวและประชาชนที่เพิ่งหลุดพ้นออกจากสงครามที่ยืดเยื้อยาวนานและหลุดจากแอกครอบงำของจักรพรรดิล่าเมืองขึ้นแบบใหม่³⁴

ในระยะเริ่มของการสร้างกองกำลังป้องกันประเทศ ลาวมีผลงานเด่น คือ สกัดกั้นการก่อความไม่สงบบริเวณชายแดนลาว-ไทย และตามเกาะดอนในลำน้ำโขงใน พ.ศ. 2520 รวมทั้งการใช้กำลังปกป้องดินแดนสามหมู่บ้าน (บ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่าง) ที่ขึ้นอยู่กับเมืองปากลาย แขวงไซยะบูลี ใน พ.ศ. 2527³⁵

3.2 ส่วนที่ 2 วิเคราะห์วิธีการสอนประวัติศาสตร์ของครูระดับมัธยมศึกษาในมิติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่จะมีผลต่อเจตคติของนักเรียน

ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์อาจารย์ระดับมหาวิทยาลัยจำนวน 1 คน ครูระดับมัธยมศึกษาจำนวน 4 คน และนักการศึกษาจำนวน 1 คน รวม 6 คน เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการสร้างเจตคติของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา และแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อ

³⁴ กะขวงสีกสาทิทานและกิลลา, แบบเขียนประวัติศาสตร์ขั้นมัธยม ปีที่ 4 (เวียงจันทน์ : สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ การศึกษา, 2015), หน้า 74.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 80.

เสริมสร้างองค์ความรู้และเจตคติที่ดี โดยใช้ทฤษฎีวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) และทฤษฎีการสอนประวัติศาสตร์แบบวัฏจักรแห่งการเรียนรู้ (4 MAT) เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ผล

ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพของครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์และการสร้างเจตคติของนักเรียน รองลงมาเป็นแบบเรียน และสื่อต่าง ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิข้างต้นได้กล่าวถึงวิธีการเรียนการสอนและแนวทางพัฒนาคุณภาพครู ดังนี้

3.2.1 การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในโรงเรียน

3.2.1.1 แบบเรียน

1) การจัดทำแบบเรียน

แบบเรียนมีพัฒนาการจากเดิมที่รัฐเป็นผู้เขียนขึ้น จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2533 เริ่มมีสำนักพิมพ์เอกชนเข้ามาผลิตหนังสือเรียนด้วย ปัจจุบันนี้มีลักษณะกึ่งเสรี กล่าวคือ ไม่ได้บังคับว่าต้องใช้แบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ แต่แบบเรียนที่สำนักพิมพ์ทุกแห่งเขียนขึ้นจะต้องผ่านการตรวจโดยผู้ที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งผู้เขียนแบบเรียนของสำนักพิมพ์ต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพตามเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและไม่ให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำหลักสูตรและแบบเรียน จะแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้จัดทำหลักสูตร กลุ่มผู้เขียนแบบเรียน และกลุ่มผู้ตรวจสอบแบบเรียน³⁶ โดยแต่ละกลุ่มมีคณะกรรมการคนละชุดกัน

2) เนื้อหาและลักษณะของแบบเรียน

ผศ. อรรถพล อนันตวรสกุล คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้ความเห็นอย่างน่าสนใจว่า แบบเรียนไม่ใช่หนังสือประวัติศาสตร์ แต่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ชั้นที่ 3 ด้วยซ้ำ แบบเรียนที่ถูกตรวจโดยรัฐต้องพยายามตอบโจทย์สิ่งที่รัฐพยายามสื่อสารกับพลเมืองของตัวเอง เช่น ความเป็นชาติ ความภาคภูมิใจในชาติที่เป็นเอกราช การมองประเทศเพื่อนบ้านเป็นศัตรูและมองความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านในเชิงสงคราม แม้จะมีโจทย์เชิงบวกอีกจำนวนมาก แต่เนื้อหาในแบบเรียนมีน้อยและหลักสูตรกำหนดว่าต้องเรียนเรื่องนี้

อาจารย์ณัฐเมธี ดุลคนิต ครูโรงเรียนราชวินิตมัธยมซึ่งเป็นผู้ใช้แบบเรียนโดยตรงเห็นว่า ตัวชี้วัดที่หลักสูตรกำหนดไว้ในแบบเรียนมักจะวัดจากเนื้อหามากกว่าการวัดปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีของการอยู่ร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้ขึ้นกับวิธีการของครู ครูรุ่นใหม่จะเห็นว่าแบบเรียนเป็นเพียงคู่มืออย่างหนึ่งที่นักเรียนสามารถอ่านเสริมได้ ครูรุ่นใหม่ถูกผลิตมาเพื่อให้สามารถออกแบบจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ตัวชี้วัดกำหนด

ในขณะที่ อาจารย์นำโชค อุ่นเวียง ครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา กล่าวว่า ตนใช้วิธีบรรยาย (lecture based) เป็นหลักแต่ก็พยายามเสริมกิจกรรมตามความเหมาะสม เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านจำนวนชั่วโมงเรียน ในขณะที่เด็กและโรงเรียนมีความคาดหวังกับผลสัมฤทธิ์ทางเนื้อหา เด็กค่อนข้างพึ่งแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

³⁶ สัมภาษณ์ ผศ. อรรถพล อนันตวรสกุล, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 18 กรกฎาคม 2560.

สำหรับเนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ในรูปแบบเรียนนั้น อาจารย์หลายท่าน มีความเห็นในทิศทางเดียวกันว่า ยังวนอยู่ที่เรื่องความรักชาติและราชาชาตินิยมซึ่งมีพระมหากษัตริย์ เป็นวีรบุรุษและภาพที่สะท้อนความเป็นวีรบุรุษได้มากที่สุด คือ ภาพของสงครามและการสร้างศัตรู ร่วมกัน เช่น ไทยสร้างให้พม่าเป็นศัตรู และสร้างผู้ให้อ่อนแอกว่า คือ ลาวและกัมพูชา และคิดว่าไทยมี หน้าที่ต้องเข้าไปช่วยเหลือจัดการ สิ่งที่เป็นปัญหา คือ เด็กมองภาพไทยถูกกระทำจากพม่า แต่ไม่ได้ รู้สึกว่าไทยได้กระทำกับประเทศเพื่อนบ้านด้วย เช่น ประวัติศาสตร์ไทยเขียนว่าเราไปอัญเชิญพระแก้วมรกต มาประดิษฐานที่ไทย แต่ไม่ได้ระบุว่าอัญเชิญจากลาวด้วยวิธีใด เป็นต้น

อาจารย์ณัฐชฎิล มาอินแก้ว หัวหน้างานบริหารหลักสูตรและ อัตรากำลัง โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย เห็นว่า หลักสูตรกำหนดตัวชี้วัดไว้กลาง ๆ แบบเรียน ประวัติศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเน้นลำดับเวลาตั้งแต่สมัยสุโขทัยลงมา มีเนื้อหาที่กำหนดไว้ ชัดเจนว่าต้องสอนอะไรบ้าง อย่างไรก็ตาม ตนเห็นว่าหลักสูตรแกนกลางกำหนดเรื่องที่ให้สอนน้อยเกินไป และเมื่อสำนักงานทดสอบทางการศึกษา (สทศ.) ซึ่งมีหน้าที่วัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั่วประเทศมาตรวจสอบ ปรากฏว่า แบบวัดผลครอบคลุมเนื้อหากว้างกว่าที่หลักสูตรกำหนดให้สอน ครูจึงจำเป็นต้องเพิ่มเติมเนื้อหา

3) มาตรฐานและตัวชี้วัด

สำหรับมาตรฐานและตัวชี้วัดในแบบเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่า ไม่มีมิติด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ โดยตัวชี้วัดเน้นเฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ดังนี้

(1) เพื่อให้เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ไทย มีความรัก ความภูมิใจ และดำรงความเป็นไทย

(2) ในแบบเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 บทที่ 5 เป็นการศึกษา เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยและความสัมพันธ์กับต่างประเทศสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ตัวชี้วัดกำหนดให้ วิเคราะห์พัฒนาการของไทยด้านต่าง ๆ ในสมัยรัตนโกสินทร์ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคง และความเจริญรุ่งเรืองของไทย และวิเคราะห์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยและอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติ ไทย โดยไม่กำหนดให้วิเคราะห์ความสัมพันธ์กับต่างประเทศด้วย

(3) ในแบบเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 บทที่ 10-11 เป็น การศึกษาเกี่ยวกับการต่างประเทศของไทย แต่ตัวชี้วัดกำหนดไว้ข้อเดียว คือ ให้วิเคราะห์ประเด็น สำคัญของประวัติศาสตร์ไทย โดยไม่กำหนดให้วิเคราะห์ความสัมพันธ์กับต่างประเทศเช่นเดียวกัน

4) จุดอ่อนของแบบเรียน

อาจารย์ระวีวรรณ ภาคพรต อดีตนักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา ให้ความเห็นเกี่ยวกับอคติจากแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยว่า การใช้ภาษาที่สื่อให้ผู้อ่านรู้สึกถึง ความเหนือกว่าของไทยในแบบเรียนประวัติศาสตร์ยังมีปรากฏอยู่ แต่ผู้จัดทำหลักสูตรตระหนักถึง ความละเอียดอ่อนและได้พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่อาจสร้างความไม่เข้าใจกัน เช่น เจ้าอนุวงศ์เป็นกบฏ และในการอบรมพัฒนาครูก็เน้นเรื่องนี้เป็นสำคัญโดยพยายามให้เปิดมุมมองในกรณี สงครามเจ้าอนุวงศ์กับไทย

แม้ว่าในวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทยยังจำเป็นต้องสอนเกี่ยวกับสมัยอยุธยา และกรุงธนบุรี โดยกล่าวถึงความสัมพันธ์กับลาวในเชิงบ้านพี่เมืองน้องในสมัยอยุธยาตอนต้น และในเชิงประเทศราชในสมัยอยุธยาตอนปลาย รวมทั้งกล่าวถึงการแตกแยกของอาณาจักรล้านช้างที่ทำให้กรุงธนบุรีสามารถยึดลาวเป็นประเทศราชได้อย่างง่ายดายด้วยนั้น อาจารย์ระวีวรรณฯ เห็นว่า หลักสูตรควรได้รับการปรับปรุงให้นักเรียนได้คิดในเชิงเหตุผลด้วยว่า การที่อยุธยาทำแบบนั้นเกิดผลดีและเสียอย่างไร ที่ผ่านมหลักสูตรไม่เคยให้เรียนอย่างนั้น จะเรียนแต่ความเจริญรุ่งเรืองและผู้นำที่ทำให้ชาติรุ่งเรือง หลักสูตรทั้งประถมและมัธยมไม่เคยเขียนถึงความเสื่อมของอยุธยาหรือข้อเสียของการขยายอำนาจ

3.2.1.2 คุณภาพของครูและวิธีการสอน

1) คุณภาพของครูเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้นำหนักมากที่สุดเพราะครูเป็นผู้นำใช้หลักสูตรและแบบเรียน คำถามคือ ครูจะสอนประวัติศาสตร์อย่างไรไม่ให้นักเรียนเกิดอคติ การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเป็นห่วงเรื่องคุณภาพครู เนื่องจากสภาพปัญหา ดังนี้

(1) ในปัจจุบัน ผู้ที่เรียนจบมาเป็นครูไม่เคยมีศาสตร์เฉพาะใด ๆ ทั้งสิ้น ในยุคหนึ่งที่ได้เด็กตกงานจำนวนมาก จึงมีการส่งเสริมและบังคับให้ไปเป็นครู จะเรียนจบด้านใดมากก็ได้ บุคลากรเหล่านี้ไม่เคยได้รับการฝึกหัดวิชาชีพครู แต่ได้มีการแก้ปัญหาโดยให้เรียนครูเพิ่มเป็นเวลา 1 ปี และในการอบรมเพิ่มเติมดังกล่าว ส่วนใหญ่ไม่ได้เน้นเรื่องจริยธรรมและคุณธรรมของการเป็นครู แต่เน้นการอบรมเทคโนโลยีและความรู้เรื่องหลักสูตรกับการวัดผล ซึ่งจะเห็นว่าความจำเป็นของยุคสมัยได้เปลี่ยนไป³⁷

(2) การสอนในโรงเรียนหลายแห่งมีปัญหา ถ้าครูไม่ชอบอ่านและไม่รู้ อะไรเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เลยก็จะตรวจการบ้านไม่ได้ ในสมัยก่อนการเรียนประวัติศาสตร์ต้องเรียนวิชาการสร้างความสัมพันธ์ไมตรี และสัมพันธ์ภาพของปัญหาว่าเกิดจากอะไร แต่ปัจจุบันไม่มีเรียนแล้ว ครูประวัติศาสตร์จึงจำเป็นต้องชวนหาความรู้มาเสริมการสอนเอง แบบเรียนทั้งหลายก็จะสร้างเสร็จและประกาศใช้ก็ล่าสมัย ไม่ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม³⁸

(3) ครูโรงเรียนประถมและมัธยมบางคนไม่ได้เป็นครูสังคมศึกษา โดยตรง และในระดับประถมครูบางคนก็จบคณิตศาสตร์มาแต่ต้องสอนทุกวิชา เมื่อเขาไม่ได้ถูกเตรียมความพร้อมในการเป็นนักศึกษาฝึกหัดครุมาดีพอก็จะขาดความเข้าใจธรรมชาติของการสอนประวัติศาสตร์ นักประวัติศาสตร์ทุกคนรู้ว่า “ประวัติศาสตร์เป็นเรื่องเล่า” เป็นแค่ชุดความจริง ณ เวลาหนึ่ง ซึ่งเปลี่ยนแปลงได้เมื่อหลักฐานเปลี่ยน อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เกิดขึ้นในกระแสหลักของการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมและมัธยมของไทยไม่ได้เป็นเช่นนั้น แต่กลับเป็นเรื่องเล่าของรัฐที่พยายามจะหล่อหลอมพลเมืองให้เป็นแบบที่รัฐอยากให้เป็น ถ้าครูไม่ได้ตระหนักว่าตนเองเป็นครูสอน

³⁷ สัมภาษณ์ อาจารย์ระวีวรรณ ภาคพรต, นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 14 กรกฎาคม 2560.

³⁸ เรื่องเดียวกัน.

ประวัติศาสตร์ที่ต้องสร้าง “จิตประวัติศาสตร์” ให้แก่เด็ก ครูก็จะเป็นเพียงเครื่องมือของรัฐในการหล่อหลอมคนให้เกิดอคติต่อประเทศเพื่อนบ้าน³⁹

(4) ในห้องเรียน ครูมีเสรีภาพในการแปลงหลักสูตรเป็นบทเรียน หากครูเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าไม่ได้มีเฉพาะมิติความขัดแย้งแต่ยังมีความร่วมมือด้วย ครูก็จะสามารถเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันได้ ปัญหาขณะนี้ คือ ครูไม่สามารถก้าวข้ามแบบเรียน แต่ใช้แบบเรียนเป็นตัวสอนเพราะมีเนื้อหาสำเร็จรูปให้แล้ว กลายเป็นว่าครูติดกับดักความรู้ตัวเอง และเป็นความรู้ที่เขียนขึ้นโดยนักวิชาการสำนักพิมพ์ด้วย ซึ่งมีทั้งถูกและผิด อคติ และการเหมารวม ดังนั้น หากครูไม่วิเคราะห์และเลือกใช้แบบเรียนให้เหมาะสมก่อนก็จะเป็นการส่งต่อความเข้าใจผิดให้เด็กต่อไป⁴⁰

(5) วิทยาการที่ให้การอบรมเพื่อเตรียมครูก่อนเข้าโรงเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในบางครั้งหากวิทยากรมีแนวคิดชาตินิยมสูงมากก็จะส่งผลกระทบต่อเจตคติของครู ทำให้มองประเทศเพื่อนบ้านเป็นศัตรู สิ่งที่ตามมาคือการผลิตซ้ำความเกลียดชัง⁴¹

(6) งานวิจัยของอาจารย์สมพงษ์ จิตระดับ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรและผลิตภาพบุคลากรเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. 2558 พบว่า บุคลากรทางการศึกษากว่าร้อยละ 70-80 มีความรู้เกี่ยวกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนน้อยมากถึงไม่รู้เลย และไม่ทราบว่าจะออกมามีอะไรบ้าง เมื่อสอบถามผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระบุว่าไม่มีงบประมาณสนับสนุนและนโยบายไม่มีกรอบที่ชัดเจนว่าจะดำเนินการและเตรียมการอย่างไร ผู้วิจัยเห็นว่าประเทศไทยต้องเพิ่มการเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านให้เทียบเท่าที่ประเทศอื่นรู้จักประเทศไทย⁴²

2) วิธีการสอน

(1) หัวใจของวิชาประวัติศาสตร์คือการตั้งคำถาม การสืบค้นข้อมูลอย่างรอบด้าน การอ่าน การตีความ และการวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผลเพื่อหาข้อสรุปชั่วคราวบางอย่าง ในระดับโรงเรียนยังไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบนี้ได้ทั้งหมด หลายแห่งไม่ได้สอนให้เด็กหาข้อมูลจากแหล่งชั้นต้น ชั้นรอง และหัตวิพากษ์ข้อมูล แต่ก็มีความพยายามในการทำ โดยในตัวชี้วัดกำหนดให้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ต้องเรียนประวัติศาสตร์จากทุกแง่มุมทั้งไทยและต่างประเทศ⁴³

(2) ผู้ศึกษาพบว่า ครูโรงเรียนมัธยมในกรุงเทพมหานครมีรูปแบบวิธีการสอนและข้อจำกัดที่คล้ายกัน คือ

– ให้ความสำคัญกับการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสอน ได้แก่ การตั้งคำถามและสอนเรื่องราวตามหลักสูตร โดยพยายามให้เด็กไม่เรียนแบบท่องจำหรือครู

³⁹ สัมภาษณ์ ผศ. อรรถพล อนันตวรสุกุล, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 18 กรกฎาคม 2560.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน.

⁴² กรมประชาสัมพันธ์, ผลวิจัยจุฬาฯชี้ บุคลากรการศึกษาไทย 80% รู้เรื่องอาเซียนน้อย, 6 พฤศจิกายน 2555.

⁴³ เรื่องเดียวกัน.

เป็นผู้ถ่ายทอดอย่างเดียว การเรียนประวัติศาสตร์อยู่บนพื้นฐานของการอภิปรายให้ทราบมุมมองต่อเหตุการณ์ อธิบายถึงความรู้สึกให้ได้ เด็กต้องสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงจากสิ่งที่ได้ยินจากข้างนอกได้ด้วย

– อย่างไรก็ตาม ในการสอนระดับมัธยมปลาย ครูมีเวลาไม่พอที่จะจัดการเรียนการสอนแบบอื่นนอกจากการบรรยาย แต่ครูก็พยายามให้เด็กคิดในมุมมองทั้งสองฝ่าย ครูพยายามบอกเด็กเสมอว่าเราอย่าเรียนรู้ประวัติศาสตร์แบบชาตินิยม เพราะกระบวนการสร้างประวัติศาสตร์ของเราได้ผ่านมาในหลายแบบ โดยเฉพาะยุคสร้างชาติซึ่งประวัติศาสตร์ต้องเขียนในเชิงบวกอยู่แล้ว เด็กส่วนใหญ่เข้าใจในสิ่งที่ครูสื่อและเข้าใจว่าบางอย่างก็อาจไม่ตรงตามสิ่งที่เรียน

(3) ครูบรรจุใหม่ของโรงเรียนประถมแห่งหนึ่งในจังหวัดตราด ประสบความสำเร็จในการสอนนักเรียนตามแนวทฤษฎีการสอนประวัติศาสตร์แบบวิภูจักรแห่งการเรียนรู้ (4 MAT) โดยกำหนดหัวข้อการเรียนรู้เรื่องอาชีพในท้องถิ่น และให้นักเรียนไปสอบถามผู้ประกอบการแล้วมานำเสนอผลในห้องเรียน นักเรียนพบว่าพวกเขาทั้ง 30 คนมีความเกี่ยวข้องเป็นญาติกันหมด มีรากเหง้าจากกัมพูชาเหมือนกันแต่แบ่งออกเป็น 2 เชื้อชาติ มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันบ้าง และมีอาชีพเดียวกันทั้งหมด คือ รับจ้างชุดพลอย และต่อมาเป็นแรงงานรับจ้างทำไร่ทำนาและตั้งรกรากกลายเป็นคนไทย ประเด็นเหล่านี้ได้มาจากเด็กและผู้ปกครอง แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรประสบความสำเร็จเพราะครูเอาไปใช้จริง คือ สอนให้เด็กหาความรู้ด้วยตัวเองตั้งแต่เล็ก โดยการสอบถามวิเคราะห์ และกลับมาเล่า ผลที่ได้รับก็คือ ผู้ปกครองและโรงเรียนให้การสนับสนุนแนวทางการเรียนรู้แบบนี้ และเด็กมีความเข้าใจความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในมิติสังคมวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้นด้วย⁴⁴

3.2.2 แนวทางพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และเจตคติที่ดี

ผู้ศึกษาพบว่า

1) การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในปัจจุบันยังไม่สามารถลบล้างอคติที่นักเรียนมีต่อประเทศเพื่อนบ้านได้ โดยเฉพาะความรู้สึก “เหนือกว่า” หรือความเป็น “พี่ใหญ่” เมื่อก้าวถึงความสัมพันธ์ไทย-ลาว เนื่องจากหลักสูตรกำหนดตัวชี้วัดให้ครูต้องสอนตามแนวทางนั้น กระบวนการปรับปรุงหลักสูตรใช้เวลานาน และเนื้อหาในแบบเรียนมีไม่มากพอที่จะเขียนประวัติศาสตร์ร่วมสมัยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจลาวและประเทศเพื่อนบ้านได้มากขึ้น ดังนั้นการเรียนการสอนเกี่ยวกับลาวในกรอบอาเซียนจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ควรได้รับการส่งเสริมควบคู่ไปกับการพัฒนาครูวิชาอาเซียนศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันในสังคม

2) จากผลการวิจัยของสุรไกร นันทบุรุษย์ และวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา ซึ่งได้ทดลองจัดกิจกรรมจำลองสถานการณ์เพื่อเรียนรู้การลดอคติและการวัดเจตคติของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนศึกษานารี พบว่า (ก) นักเรียนให้สัมภาษณ์ว่า “ก่อนเรียน ไม่ชอบพม่า ลาว เขมร แต่หลังจากเรียนแล้วก็รู้ว่าเขาเป็นคนเหมือนกันกับเรานี้แหละ เราก็เหมือนกับเขา รับได้มากขึ้น” (ข) นักเรียนไทยส่วนใหญ่มีประสบการณ์เดิมจากการเรียนในแบบเรียนที่เน้นความเป็นชาตินิยม มองตนเองเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะในวิชาประวัติศาสตร์ที่บรรจุเนื้อหาที่มีความลำเอียง และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้านของไทย (ค) อคติเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่

⁴⁴ สัมภาษณ์ อาจารย์ระวีวรรณ ภาคพรต, นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 14 กรกฎาคม 2560.

รอบตัวคนไทยทั้งสิ้น ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการรวมเป็นประชาคมอาเซียนที่มีประชากรแตกต่างกัน⁴⁵

3) ในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา อาจารย์อรุณพลฯ เห็นว่า ไทยต้องเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เด็กต้องเรียนเกี่ยวกับอาเซียนในวิชาสังคมศึกษา ข้อมูลส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ แต่ด้วยข้อจำกัดของครูจำนวนมากทำให้ตีโจทย์ผิดโดยเน้นการสอนเกี่ยวกับการก่อตั้งอาเซียน การเป็นองค์กรในภูมิภาค และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศสมาชิก (เช่น ธงชาติ ชุดประจำชาติ และคำกล่าวทักทาย) โดยไม่ได้สอนอย่างลึกซึ้งถึงอาเซียนในความหมายของประชาคมที่มีประเด็นต่าง ๆ เชื่อมโยงกันในสามเสาหลัก จากสภาพปัญหาดังกล่าว นักวิชาการศึกษาของไทยกำลังร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาแนวทางการสอนเกี่ยวกับอาเซียน ดังนี้

(1) การร่วมกับองค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian Ministers of Education Organization-SEAMEO) และองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-UNESCO) จัดทำชุดการสอนแบบบูรณาการ (ASEAN Curriculum Sourcebook) ได้แก่ ความเป็นมาของอาเซียน การเคารพอัตลักษณ์ การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายและโลกที่เชื่อมโยงกับความเป็นท้องถิ่น การส่งเสริมความยุติธรรม ความเสมอภาค และลดความเหลื่อมล้ำในภูมิภาค และการทำงานร่วมกันเพื่อความยั่งยืน แนวทางดังกล่าวจัดทำเป็นภาษาอังกฤษและแปลเป็นภาษาไทยแล้ว แต่ยังไม่ได้รับเข้ากับหลักสูตรอย่างเต็มที่ ประเด็นท้าทายคือ ชุดการสอนมีเนื้อหาที่ลึก ขึ้นอยู่กับความเข้าใจและความสามารถของครูที่หลากหลาย เช่น ครูบางส่วนตั้งคำถามว่า เมื่อรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนแล้วยังต้องมีการเรียนการสอนอีกหรือ⁴⁶

(2) การร่วมกับ UNESCO ทำโครงการการศึกษาเพื่อความเข้าใจระหว่างประเทศ (Education for International Understanding) มาเป็นเวลา 10 ปีแล้ว และขณะนี้ได้เติบโตกลายเป็นกรอบความคิดเรื่อง “พลเมืองโลกศึกษา” (Global Citizenship Education-GCE) ซึ่ง UNESCO กำลังผลักดันให้เกิดขึ้น ไทยเป็น 1 ใน 9 ประเทศนำร่อง (ประกอบด้วย ไทย มาเลเซีย จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น เนปาล ภูฏาน ศรีลังกา) แนวทางในการนำใช้ GCE ของแต่ละประเทศแตกต่างกัน โดยไทยจะมีโรงเรียนนำร่อง 4 โรงเรียน และต่อไปจะทำเป็นโรงเรียน buddy school รวมเป็น 8 โรงเรียน มีตัวอย่างบทเรียนที่สอนพลเมืองโลกในชุดวิชาสังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และมีเป้าหมายกระจายสู่มหาวิทยาลัยฝึกหัดครูส่วนภูมิภาคต่อไป⁴⁷

⁴⁵ สุโรกร นันทบุรณย์ และ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, “ผลของการใช้กิจกรรมลดอคติตามแนวคิดพัฒนาวัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา,” วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 43, 1 (มกราคม-มีนาคม 2558): 139-154.

⁴⁶ สัมภาษณ์ ผศ. อรุณพล อนันตวรสกุล, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 18 กรกฎาคม 2560.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน.

3.3 ส่วนที่ 3 ความเห็นและเจตคติของนักเรียนต่อการเรียนประวัติศาสตร์ในมิติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-ลาว

ผู้ศึกษาได้จัดการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) นักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 2 ครั้ง รวมจำนวน 7 คน (ในจำนวนนี้มีนักเรียน 1 คนที่ศึกษาในระบบการศึกษาแบบบ้านเรียน-Home School)⁴⁸ ผู้ศึกษาได้นำทฤษฎีวิธีการทางประวัติศาสตร์และทฤษฎี 4 MAT มาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์เช่นเดียวกัน

ผลการศึกษาพบว่า ความเห็นของผู้เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มยืนยันสภาพปัญหาที่ได้กล่าวถึงในส่วนที่ 2 โดยเฉพาะคุณภาพของครูและแบบเรียน นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มยังได้เสนอแนะแนวทางปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนของครูในระดับมัธยมศึกษา ดังนี้

3.3.1 เจตคติต่อคนลาว ประเทศลาว และความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว

1) เมื่อกล่าวถึงคนลาวและประเทศลาว นักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่มีความรู้สึกด้านลบหรือเกลียดชังลาว ในทางตรงข้ามกลับมองลาวในแง่ดี โดยเฉพาะอุปนิสัยของคนลาว วัฒนธรรม ทรัพยากร ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม นักเรียนทุกคนเข้าใจถึงความหมายในเชิงลบของคำว่า “ลาว” ที่คนไทยให้คำจำกัดความมาช้านาน แต่ไม่เห็นด้วยกับการใช้คำนี้ในการต่อว่าคนอื่น เพราะการเหยียดคนอื่น ทำให้ตัวเองดูเหนือกว่า และไม่คำนึงถึงความรู้สึกของคนลาว ซึ่ง “เราอาจจะพูดไม่คิด แต่เขาคิด”

2) นักเรียนบางคนยอมรับว่าเคยใช้คำว่าลาวในทางลบ ใช้แบบไม่ได้คิด แต่เมื่อมีโอกาสไปเรียนชั้นมัธยมในต่างประเทศก็ได้เรียนรู้ความแตกต่าง รู้จักการให้เกียรติ และคิดว่าเราไม่มีสิทธิเหมารวม (stereotype) คนอื่น การไปศึกษาในต่างประเทศทำให้มีมุมมองชีวิตที่กว้างขึ้น สิ่งแวดล้อมมีผลทำให้เปิดโลกทัศน์ คนรอบข้างทำให้รู้สึกปลอดภัยที่จะแสดงความคิดเห็นและเปิดใจ

3) นักเรียนหลายคนเห็นว่า “สื่อสร้าง” ของไทยได้ยึดเยียดอคติให้แก่ผู้เรียน เช่นเดียวกับแบบเรียน เช่น การเขียนบทละครให้คนรับใช้ คนขับรถ และผู้ใช้แรงงานเป็นลาว

4) นักเรียนส่วนใหญ่มีความตระหนักรู้ในเรื่องสิทธิส่วนบุคคลและความเท่าเทียมกันในสังคม และเห็นว่าเราควรลดอคติต่างบ้างและปรับตัวให้เข้ากับประเทศเพื่อนบ้านให้มากขึ้น

3.3.2 เจตคติต่อครูประวัติศาสตร์

1) นักเรียนบางคนรู้สึกว่าคุณครูผู้สอนที่มีอายุมากจะมีมุมมองชาตินิยมสูง เช่น ยกประเทศไทยเหนือกว่าประเทศเพื่อนบ้านและเหยียดเพื่อนบ้าน

2) นักเรียนบางคนกล่าวว่า ครูเคยพาไปทัศนศึกษาที่ลาวแต่เป็นการไปถ่ายรูปตามสถานที่ท่องเที่ยวโดยครูสอดแทรกแนวคิดชาตินิยม ต่อมา เมื่อเรียนชั้นมัธยมศึกษา หลักสูตรนานาชาติ (International Program) จะสามารถแยกแยะได้มากขึ้น หาหนังสือมาอ่านเสริม รวมทั้งมีเพื่อนคนลาว และเมื่อกลับไปเที่ยวลาวอีกครั้งก็ได้รับประสบการณ์ที่ต่างจากเดิมมาก นอกจากนั้น ครูต่างชาติที่โรงเรียนยังมีวิธีสอนที่เน้นการอภิปรายกลุ่ม ทำให้รู้สึกกล้าแสดงความคิดเห็นมากกว่าเด็กที่เรียนหลักสูตรไทย

⁴⁸ หลักสูตรการศึกษาที่ครอบครัวเขียนขึ้นได้รับการรับรองจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

3) นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า ในการเรียนการสอนควรเริ่มจากความสงสัย ผู้เรียนควรรู้ว่าประวัติศาสตร์สำคัญอย่างไร ไม่ใช่เป็นมาอย่างไร เด็กจะได้รู้ว่าเรียนไปเพื่ออะไร ทำไมต้องเรียน ครูควรให้โจทย์แล้วเด็กนำไปศึกษาให้เกิดความคิดและความเข้าใจ ไม่ใช่ความจำ มิเช่นนั้นจะกลายเป็น “เรียนเพื่อสอบ สอบเพื่อลืม” นอกจากนี้ ครูควรให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ มีการทำโครงการไม่ใช่แค่ส่งใบงาน

4) นักเรียนบางคนรู้สึกว่าการเรียนของตนมีภาระหน้าที่อื่น เช่น การทำผลงานวิชาการ เพื่อเลื่อนเงินเดือนและวิทยฐานะ จึงอาจไม่มีเวลาทุ่มเทกับการสอนและการตรวจข้อสอบอัตรณ์

5) ในเรื่องการวัดผล นักเรียนส่วนหนึ่งเห็นว่าระบบของไทยแตกต่างจากต่างประเทศมาก โดยไทยมีชุดความรู้ความจำและข้อสอบปรนัย ซึ่งหมายความว่ามีความซ้ำซ้อนที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว ในขณะที่การวัดผลของระบบการศึกษายุโรปได้ตั้งเป็นคำถามปลายเปิดให้นักเรียนเขียนเรียงความ (essay) นักเรียนเห็นว่า การวัดผลของไทยควรปรับเปลี่ยนให้มีทั้งแบบปรนัยและอัตรณ์ในสัดส่วนที่เหมาะสมและข้อสอบอัตรณ์ควรเป็นคำถามปลายเปิดให้นักเรียนแสดงความเห็นเชิงวิเคราะห์

3.3.3 เจตคติต่อแบบเรียนประวัติศาสตร์

1) นักเรียนทุกคนเห็นว่าแบบเรียนมีความสำคัญมาก บางคนเห็นว่า แบบเรียนไทยมีลักษณะตอกย้ำว่า ลาว กัมพูชา เมียนมา⁴⁹ เป็นคนอื่นที่มีการพัฒนาประเทศช้ากว่าไทย และเนื้อหาทั้งในระดับประถมและมัธยมกล่าวถึงประเทศไทยมากเกินไปโดยไม่ได้มองมุมอื่น จริงอยู่ที่แบบเรียนในลักษณะนี้จะทำให้เรารู้สึกภูมิใจในประเทศตัวเองมากขึ้น แต่เราไม่เคยเห็นประวัติศาสตร์ที่เขียนโดยคนอื่น

2) รู้สึกว่าลาวไม่ได้อยู่ในความทรงจำเมื่อเทียบกับเมียนมา

3) เห็นว่าการเปลี่ยนแบบเรียนนั้นทำได้ยาก เราจะทำอย่างไรให้เด็กคิดได้ว่าต้องไม่เหยียดชาติพันธุ์อื่น และไม่เหมารวมคนอื่น

4) เห็นว่าแบบเรียนไม่ควรสื่อว่าไทยดีทั้งหมด ไทยดีด้วย เสียด้วย

5) เห็นว่าหากแบบเรียนประวัติศาสตร์มีการใช้รูปภาพ เช่น infographic ก็จะทำให้ น่าสนใจมากขึ้น

6) ต่อคำถามที่ว่า หากท่านเป็นผู้เขียนแบบเรียนระดับมัธยมศึกษา ท่านจะออกแบบแบบเรียนอย่างไร นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่า ไม่ต้องการให้มีเรื่องราวที่แสดงการเหยียดประเทศเพื่อนบ้าน ให้มีมิติความสัมพันธ์ว่าเรามองเราอย่างไร และเราต้องพึ่งพากันอย่างไร เพื่อนบ้านมีความสำคัญกับเราอย่างไร ทำไมเขาถึงสำคัญกับเรา ทั้งนี้ นักเรียนส่วนหนึ่งเห็นว่าแบบเรียนในปัจจุบันเหมือนประวัติศาสตร์ขาดตอน และสุดท้ายควรจะมีเรื่องราวปัจจุบันด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองด้วย

3.3.4 เจตคติต่อการเรียนวิชาอาเซียน

นักเรียนบางคนเห็นว่าวิธีการสอนของครูเป็นการบอกเล่าเรื่องราวมากกว่าการสอน ครูควรตั้งคำถามและกระตุ้นให้เด็กคิดต่อว่ามีประเด็นท้าทายอะไรใหม่ ๆ นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า ไม่ได้เข้าใจความเป็นอาเซียนมากขึ้น ไม่เข้าใจประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางเศรษฐกิจ การเมือง

⁴⁹ นักเรียนยังคุ้นเคยกับการเรียกชื่อประเทศเมียนมาว่า “พม่า”

นอกเหนือไปจากการได้แต่งตั้งชุดประจำชาติและถือธงชาติอาเซียนไปร่วมงานครบรอบวันก่อตั้งอาเซียน และกล่าวทักทายกันเป็นภาษาต่าง ๆ ทั้งนี้ นักเรียนที่ศึกษาระบบแบบบ้านเรียน (Home School) เห็นว่า ตนอาจจะรู้จักและเข้าใจอาเซียนมากกว่าคนที่เรียนในโรงเรียนเสียอีก

ผู้ศึกษามีข้อสังเกตว่าในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้ใช้งบประมาณจำนวนมหาศาลเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จากข้อมูลยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2557-2559 พบว่า มีการจัดสรรงบประมาณ ดังนี้ (1) พ.ศ. 2557 แผนงานรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จำนวน 8,039.7 ล้านบาท⁵⁰ (2) พ.ศ. 2558 แผนงานดำเนินการตามกรอบข้อตกลงประชาคมอาเซียน จำนวน 6,331.3 ล้านบาท⁵¹ และ (3) พ.ศ. 2559 แผนงานส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จำนวน 6,766.9 ล้านบาท⁵² รวมเป็นเงินงบประมาณทั้งสิ้น 21,137.9 ล้านบาท โดยทุกแผนงานระบุเรื่องการสร้างความตระหนักรู้และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างครูอาจารย์และนักเรียนข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่า มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ประเทศไทยจะต้องพัฒนาคุณภาพของครูและวิธีการสอนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและอาเซียนเพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจประเด็นสำคัญในภูมิภาคที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาคมอาเซียนอย่างแท้จริง

⁵⁰ สำนักงบประมาณ, งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557.

⁵¹ สำนักงบประมาณ, งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558.

⁵² สำนักงบประมาณ, งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559.

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

4.1.1 ผลการสัมภาษณ์บุคลากรทางการศึกษาและการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งผลการศึกษาเอกสารวิชาการและแบบเรียนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาของไทยและลาวเป็นการยืนยันสมมติฐานของผู้ศึกษาว่า ครูสอนประวัติศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อเจตคติของนักเรียนไทยที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน รองลงมาได้แก่แบบเรียนประวัติศาสตร์ สังคมแวดล้อม และสื่อต่าง ๆ

4.1.2 แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบัน (ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551) ใช้ภาษาเชิงวิชาการและหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่กระตุ้นให้เกิดอคติต่อประเทศเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตาม แบบเรียนยังคงเน้นความเป็นชาติ ความภาคภูมิใจในชาติที่เป็นเอกราช การมองตัวเองว่าเหนือกว่าประเทศเพื่อนบ้าน และให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับ “ราชาชาตินิยม” การฉายภาพของวีรบุรุษที่ชัดเจนที่สุดคือภาพความสัมพันธ์เชิงสงครามที่พระมหากษัตริย์ไทยรบชนะประเทศเพื่อนบ้าน

ด้วยเหตุนี้เนื้อหาแบบเรียนไทยจึงกล่าวถึงลาวในฐานะประเทศราชเป็นหลัก ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าการที่ประเทศไทยมีสถานะ “เหนือกว่า” ลาวมาโดยตลอด หากมีการปรับปรุงหลักสูตร (ซึ่งที่ผ่านมาเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยทุก 10 ปี) นักเรียนที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่า ประสงค์จะให้แบบเรียนยุคใหม่นำเสนอมิติความสัมพันธ์ว่าประเทศเพื่อนบ้านมองไทยอย่างไร ไทยกับเพื่อนบ้านต้องพึ่งพากันอย่างไร ประเทศเพื่อนบ้านสำคัญอย่างไรกับไทย และทำไมเขาจึงสำคัญ

4.1.3 แบบเรียนประวัติศาสตร์ลาวมีลักษณะการผลิตซ้ำเนื้อหาเช่นกัน โดยมุ่งสร้างอุดมการณ์ความเป็นชาติและภาคภูมิใจในความเสียสละของบรรพบุรุษที่ต่อสู้กับอำนาจคุกคามจากภายนอกมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 จนถึงวันสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2518 สำหรับในบริบทความสัมพันธ์ไทย-ลาวนั้น แบบเรียนลาวใช้คำเรียกไทยว่า “ศึกดินาสยาม” มาโดยตลอด จนกระทั่งถึงยุคหลังสงครามเย็นที่แบบเรียนลาวหันมาให้ความสำคัญกับความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และการกระชับความสัมพันธ์กับไทยมากขึ้น โดยใช้คำเรียกว่า “ประเทศไทย” แทนคำว่าศึกดินาสยาม

อนึ่ง การที่ผู้ศึกษานำเสนอเนื้อหาจากแบบเรียนลาวที่ใช้ถ้อยคำกระตุ้นให้เกิดอคติต่อไทยนั้น มิใช่เพื่อจุดประเด็นวิพากษ์ประวัติศาสตร์ หากแต่มุ่งหวังให้คนไทยได้ทราบและเข้าใจความรู้สึกละเอียดอ่อนของคนลาวมากยิ่งขึ้นโดยผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ลาว อดิศร เสมี่ยม นักวิชาการสถาบันเอเชียศึกษา เห็นว่า การไม่สนใจยึดถือความรู้สึกของอีกฝ่ายว่าคิดกับเราอย่างไร

ทำให้เพื่อนบ้านไม่เฉพาะกับลาวมีความรู้สึกที่ไม่ค่อยดีต่อไทย ดังนั้น อคติ การขาดความเข้าใจและความเคารพต่อเพื่อนบ้านจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ขัดขวางความสัมพันธ์อันดีต่อกัน⁵³

4.1.4 ครูเป็นหัวใจสำคัญที่สุดในการสร้างเจตคติของนักเรียน หลักสูตรปัจจุบันให้เสรีภาพแก่ครูในการแปลงหลักสูตรเป็นบทเรียน แต่โดยที่ตัวชี้วัดในหลักสูตรกำหนดไว้กว้างและไม่มีตัวชี้วัดเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ครูประวัติศาสตร์จึงไม่จำเป็นต้องสอนเรื่องการต่างประเทศของไทยมากนัก ครูที่ตระหนักถึงความสำคัญของการลดอคติและการสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้านต้องชวนขยายหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ด้วยตนเอง รวมทั้งต้องสามารถวิเคราะห์และเลือกใช้แบบเรียนให้เหมาะสม และสามารถสอนให้นักเรียนรู้จักวิธีหาข้อมูลจากแหล่งขั้นต้น ชั้นรอง หัดวิพากษ์ข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษา โดยครูมีหน้าที่เสมือนพี่เลี้ยงตามแนวทฤษฎีการสอนประวัติศาสตร์แบบวิภูจักรแห่งการเรียนรู้ (4 MAT)

4.1.5 เมื่อแบบเรียนและวิธีการสอนประวัติศาสตร์ของครูไม่อาจทำให้นักเรียนรู้จักลาวในแง่มุมที่ลึกซึ้งกว่าการเป็นประเทศราชของไทย และในบางครั้งอาจสร้างอคติมากกว่าความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้น จึงเกิดคำถามว่า จะต้องปรับปรุงหลักสูตรและแบบเรียนควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพครูอย่างไร

จากการเก็บข้อมูลข้างต้น พบว่า การปรับปรุงหลักสูตรเพื่อเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในมิติอื่นด้วยนั้น มีอุปสรรคหลายประการ อาทิ กระบวนการจัดทำหลักสูตร การเขียนแบบเรียน และการตรวจแบบเรียนใช้เวลานาน และเมื่อประกาศใช้หลักสูตรและแบบเรียนนั้นก็ล่าสมัยในเวลาอันรวดเร็ว กอปรกับเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์มีจำกัดซึ่งผู้ทำหลักสูตรส่วนใหญ่น่าจะให้ความสำคัญกับความเป็นชาติและราชาชาตินิยมต่อไป ผู้ศึกษาเสนอว่า การปลูกฝังให้นักเรียนมีความเข้าใจอันดีต่อประเทศเพื่อนบ้านควรสอดแทรกมิติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในวิชาอาเซียนศึกษามากกว่าวิชาประวัติศาสตร์

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

4.2.2.1 นโยบายการทูตเพื่อการศึกษา

ในระดับนานาชาติ ประเทศไทยรับรองเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals–SDGs) จำนวน 17 เป้าหมาย ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2558–2573 เพื่อเป็นทิศทางในการพัฒนาประเทศ โดยเป้าหมายที่ 4 ระบุถึงการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ (Quality Education) อย่างเท่าเทียมและทั่วถึงและการส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน

ในระดับชาติ การปฏิรูปการศึกษาเป็นประเด็นสำคัญเร่งด่วนที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 มาตรา 8 (5) ทั้งนี้ ทุกภาคส่วนต่างตระหนักดีว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาประเทศให้หลุดพ้นจากกับดัก

⁵³ สุเนตร ชุตินทรานนท์, บรรณาธิการ, ไทยในสายตาเพื่อนบ้าน, (กรุงเทพมหานคร: มติชน, 2560), หน้า 156.

รายได้ปานกลาง กักตักความเหลื่อมล้ำ และกักตักความไม่สมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับเทคโนโลยี⁵⁴ ซึ่งเป็นเป้าหมายของนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” ด้วย

ด้วยเหตุที่การต่างประเทศกับการศึกษามีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น นโยบาย “การทูตเพื่อการศึกษา” (Education Diplomacy)⁵⁵ จึงสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิรูปการศึกษาและการดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศ นโยบายดังกล่าวตั้งอยู่บนหลักข้อเท็จจริง 3 ประการ ได้แก่ (1) ทั่วโลกยอมรับว่าการศึกษเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงได้รับ (2) กระแสความเคลื่อนไหวระดับนานาชาติ เช่น Education for All (นำโดยองค์การ UNESCO) กระตุ้นให้ภาครัฐและภาคประชาสังคม (Civil Society) ของประเทศต่าง ๆ ร่วมส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม และ (3) การศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่กำหนดอนาคตของประเทศ ทั้งด้านเสถียรภาพทางการเมือง ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาทางสังคม⁵⁶ “นโยบายการทูตเพื่อการศึกษา” จึงเป็นเรื่องของการใช้ทักษะทางการทูตเชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและใช้การศึกษาเป็นกลไกส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ

4.2.1.2 กลไกประชารัฐ

การสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้านผ่านนโยบายการทูตเพื่อการศึกษาจำเป็นต้องอาศัย “พลังประชารัฐ” หรือความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม อาทิ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ บริษัทที่มีธุรกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งจะนำเสนอในรายละเอียดต่อไป

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

ในกรอบประชารัฐ หน่วยงานต่าง ๆ สามารถดำเนินความร่วมมือระหว่างกัน ดังนี้

4.2.2.1 ด้านหลักสูตรและแบบเรียน

ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศอาจมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการเพื่อสอดแทรกความพยายามที่จะกำหนดตัวชี้วัดในหลักสูตรให้ครอบคลุมมิติด้านการต่างประเทศ โดยเฉพาะการสร้าง ความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน

⁵⁴ การปาฐกถาของ ดร. สุวิทย์ เมษินทรีย์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในหลักสูตรฝึกอบรมนักบริหารการทูต รุ่นที่ 9, 17 กรกฎาคม 2560.

⁵⁵ ที่ผ่านมา ประเทศไทยค่อนข้างมีบทบาทในด้าน Education Diplomacy มาตลอด เมื่อวันที่ 5-8 มีนาคม 2558 รศ. ดร. พินิติ รตะนานุกูล เลขาธิการสภาการศึกษา ได้เข้าร่วมการเสวนากับสถาบันการทูตเพื่อการศึกษาโลก (Institute for Global Education Diplomacy) ที่กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้การศึกษาเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย

⁵⁶ Next Generation Diplomacy, Center for Education Diplomacy, [Online], Available from: <http://www.educationdiplomacy.org/diplomacy/>.

4.2.2.2 ด้านการพัฒนาครูวิชาสังคม/อาเซียนศึกษา

ที่ผ่านมา กระทรวงการต่างประเทศ (โดยกรมเอเชียตะวันออกและกรมอาเซียน) ดำเนินกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและในกรอบความร่วมมืออาเซียนกับนักเรียน นักศึกษา และเยาวชนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาข้างต้นพบว่า ครูมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีของนักเรียนต่อประเทศเพื่อนบ้าน แต่ครูมีข้อจำกัดด้านงบประมาณซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพการสอน ผู้ศึกษาเสนอว่า กระทรวงการต่างประเทศอาจเพิ่มกลุ่มเป้าหมายจากเยาวชนให้ครอบคลุมกลุ่มครูโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยดำเนินโครงการดังนี้

1) การจัดสัมมนาปรับโลกทัศน์ (revision) ของครูวิชาสังคมศึกษา จำนวนประมาณ 30 คน เพื่อให้ครูนำไปขยายผลกับเครือข่ายครูต่อไป (train the trainers) โดยกระทรวงการต่างประเทศอาจเชิญศูนย์ประสานงานเครือข่ายการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตย (Thai Civic Education Center) ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Research and Development Center on Education for Sustainable Development Innovations) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ/หรือคณะศิลปศาสตร์ สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เข้าร่วมดำเนินการสัมมนา

การสัมมนาดังกล่าวจะเป็นเวที (platform) สำหรับการเรียนรู้ระหว่างครูประเด็นอภิปรายอาจมี 3 หัวข้อ ได้แก่ (1) พัฒนาการใหม่ ๆ ด้านความร่วมมือและความขัดแย้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและกรอบอาเซียน ซึ่งครูจำนวนมากขาดข้อมูลที่ทันสมัยและไม่ทราบแหล่งค้นคว้าข้อมูล (2) การสอนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในวิชาสังคมศึกษาติดกับดักอะไรที่ไม่สามารถทำให้นักเรียนเข้าใจการเป็นพลเมืองโลก (global citizenship) และ (3) มีเครื่องมือ (know how) อะไรบ้างที่จะทำให้การเรียนการสอนมีชีวิตชีวาขึ้น

2) การพบปะแลกเปลี่ยนมุมมองระหว่างกระทรวงการต่างประเทศกับสถาบันสังคมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เช่น ประเด็นที่ สพฐ. ประสงค์ได้รับความร่วมมือจากกระทรวงการต่างประเทศ หรือประเด็นที่กระทรวงการต่างประเทศ ประสงค์ให้ สพฐ. ปรับแนวคิดเพื่อประกอบการจัดทำหลักสูตรและการสอน เนื่องจากครูไม่อาจเข้าใจมิติด้านต่างประเทศเท่ากับกระทรวงการต่างประเทศ และเช่นเดียวกัน กระทรวงการต่างประเทศไม่อาจเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้ได้เท่ากับ สพฐ. ดังนั้น การหารือจะนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างกัน

3) การริเริ่มสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกระทรวงการต่างประเทศกับเครือข่ายครูมัธยมและเครือข่ายอาจารย์คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ที่ทำงานด้านการฝึกหัดครู เช่น การเชิญเครือข่ายฯ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกระทรวงการต่างประเทศ การจัดส่งข้อมูล บทความ และสื่อต่างประเทศ ซึ่งจะช่วยให้ครูเข้าถึงแหล่งความรู้ได้มากขึ้น การที่ครูไม่มีช่องทางเข้าถึงแหล่งข้อมูลทำให้เด็กขาดโอกาสในการเรียนรู้ด้วยเช่นกัน

4.2.2.3 ด้านการพัฒนาและสร้างเสริมประสบการณ์ให้นักเรียน

1) กระทรวงการต่างประเทศจัดกิจกรรม “East Asia Unit สัญจรสู่ท้องถิ่น” โดยกรมเอเชียตะวันออกเป็นเจ้าภาพ และอาจเชิญผู้แทนกรมอาเซียน รวมทั้งวิทยากรจากเครือข่ายครู/อาจารย์ครุศาสตร์เข้าร่วมเพื่อเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ให้แก่นักเรียนมัธยมในต่างจังหวัดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศในความรับผิดชอบของกรมเอเชียตะวันออก

ซึ่งได้แก่ ประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศอาเซียนดั้งเดิม และประเทศยุทธศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดจนประเด็นที่กำลังได้รับความสนใจและประเด็นท้าทายความร่วมมือในภูมิภาค

2) กระทรวงการต่างประเทศให้การสนับสนุนกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินโครงการความร่วมมือด้านการศึกษากับต่างประเทศ อาทิ โครงการ “โรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง (Sister School)” กับสาธารณรัฐเกาหลี เพื่อเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนไทยได้เรียนรู้ระบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพของเกาหลีใต้และนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศต่อไป⁵⁷

3) กระทรวงการต่างประเทศ (โดยกรมเอเชียตะวันออก และมูลนิธิยุวทูตความดีในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี) อาจร่วมกับ กระทรวงศึกษาธิการ และบริษัทเอกชนที่ประกอบธุรกิจในประเทศเพื่อนบ้านและมีโครงการรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility-CSR) ดำเนินโครงการ ดังนี้

(1) การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อสร้าง “ห้องเรียนคู่ขนานออนไลน์” ระหว่างนักเรียนในประเทศไทยกับในประเทศเอเชียตะวันออกและในประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น การกำหนดหัวข้อการเรียนรู้ร่วมกันแก่นักเรียนของสองโรงเรียน การให้เด็กไปทำการศึกษาและกลับมารายงานผลผ่านการประชุม Skype meeting report อนึ่ง ข้อริเริ่มนี้ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนและต้องมีครูที่พร้อมจะใช้ภาษาอังกฤษช่วยเหลือเด็กในการนำเสนอได้

(2) การส่งเสริมให้มี “ยุววิจัย” ในโรงเรียนยุวทูตความดี หรือโรงเรียนในสังกัด สพฐ. โดยการมอบทุนการศึกษาให้แก่โรงเรียนฯ เพื่อจัด “การเรียนรู้จากการปฏิบัติ” (Action Learning) ของนักเรียนตามทฤษฎีการสอนประวัติศาสตร์แบบวัฏจักรแห่งการเรียนรู้ (4 MAT) สำหรับหัวข้อวิจัยนั้น ยุววิจัยอาจเป็นผู้กำหนดขึ้นตามประเด็นที่สนใจ ทั้งนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าการมอบทุนการศึกษาเพื่อส่งเสริมระบบการเรียนรู้ดังกล่าวน่าจะมีประสิทธิผลมากกว่าการมอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กเป็นรายบุคคลซึ่งในระยะยาวยุววิจัยจะสามารถช่วยสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้านและอาเซียนได้มากขึ้น

4.2.2.4 บทบาทภาคเอกชนในการร่วมพัฒนาการศึกษา

นอกจากการบูรณาการความร่วมมือโดยภาครัฐเป็นหน่วยงานหลักแล้ว ผู้ศึกษาเห็นว่า ภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจอยู่ในลาวและประเทศเพื่อนบ้าน อาจพิจารณาดำเนินโครงการ CSR ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เช่น การสนับสนุนสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย การสนับสนุนโครงการ “เรียนนอกห้องเรียน” โดยให้ครูและเยาวชนได้มีโอกาสเยี่ยมชมกิจการของบริษัทและเรียนรู้ในลักษณะ Action Learning ของความเชื่อมโยงระหว่างบทบาทภาคธุรกิจกับการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ

⁵⁷ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2560 นพ. ชีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการให้การต้อนรับและหารือกับ Mr. Noh Kwang-Il เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐเกาหลีประจำประเทศไทยเกี่ยวกับความร่วมมือด้านการศึกษา ซึ่งฝ่ายเกาหลีใต้ยินดีให้การสนับสนุนโครงการ “โรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง” โดยอาจจะเริ่มดำเนินการจากโรงเรียนที่เปิดสอนภาษาเกาหลีเป็นอันดับแรก และหากประสบความสำเร็จ อาจขยายจำนวนให้มากขึ้นในอนาคต (อ้างอิงจากข่าวสำนักงานรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ที่ 92/2560 วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2560 (<http://www.moe.go.th/webasm/2017/feb/092.html>))

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือและตำราทางวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2557.

_____. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพมหานคร:

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2557.

_____. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. กรุงเทพมหานคร:

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2557.

_____. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2557.

เขียน อธิวิทย์ และคณะ. ความสัมพันธ์ไทย-ลาวในสายตาของคนลาว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

ดรรรัตน์ เมตตาริกานนท์. ประวัติศาสตร์ลาวหลายมิติ. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ, 2555.

สมชาย นิลอาธิ, ผู้แปล. ประวัติศาสตร์ฉบับกระทรวงศึกษาธิการฯ ลาว. กรุงเทพมหานคร: มติชน, 2545.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. เพื่อนคู่คิด มิตรคู่ครู แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนุสสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2554.

สุเจน กรรพทธุ์. ตามรอยเจ้าอนุวงศ์ คลี่ปมประวัติศาสตร์ไทย-ลาว. กรุงเทพมหานคร: สารคดี, 2559.

สุนทร ชุตินทรานนท์ และคณะ. ชาตินิยมในแบบเรียนไทย. กรุงเทพมหานคร: มติชน, 2557.

สุนทร ชุตินทรานนท์, บรรณาธิการ. ไทยในสายตาเพื่อนบ้าน. กรุงเทพมหานคร: มติชน, 2560.

สุรพงษ์ ชัยนาม. นโยบายของไทยต่อลาว. กรุงเทพมหานคร: ศยาม, 2559.

บทความในวารสารวิชาการ

สายัณห์ สิทธิโชค. หลากหลายเทคนิคการสอนประวัติศาสตร์. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ 4 (ตุลาคม 2552–มีนาคม 2553) : 227–237.

สุรไกร นันทบุรุษย์ และ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. ผลของการใช้กิจกรรมลดอคติตามแนวคิด พหุวัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และ วัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 43, 1 (มกราคม–มีนาคม 2558) : 139–154.

วิทยานิพนธ์

เปรมโรจน์ บางอ้อ. แนวคิด “ชาตินิยม” ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาใน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2556.

วิบูล สินธุมาลย์. การรับรู้ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ลาว : ผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย และลาว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–6 (ค.ศ. 1975–2009). วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชา ประวัติศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.

การสัมภาษณ์รายบุคคล

กอบกาญจน์ เทียนไชยมงคล. อดีตครูโรงเรียนสตรีวิทยา. สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2560.

ณัฐชฎิล มาอินแก้ว. หัวหน้างานนอก บริหารหลักสูตรและอัตรากำลัง โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2560.

ณัฐเมธร์ ดุลคนิต. ครูโรงเรียนราชวินิตมัธยม. สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2560.

นำโชค อุ่นเวียง. ครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา. สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2560.

ระวีวรรณ ภาคพรต. นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2560.

อรรถพล อนันตวรสกุล. ผู้ช่วยศาสตราจารย์และผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2560.

การสัมภาษณ์กลุ่ม

ณัฐกฤต พรพิสุทธิ์. นักเรียนโรงเรียนสิริรัตนาร. สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2560.

ทินวุฒิ ลิวานัน. นักเรียนวิทยาลัยเทคโนโลยีพงษ์สวัสดิ์. สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2560.

ธารภรณ์ กองจำปี. นักเรียนเก่าโรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร หนองคาย. สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2560.

รดา นิมกิตติกุล. นักเรียนระบบจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน. สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2560.

วิชาดา คงยิ่งยง. นักเรียนโรงเรียนสาธิต มศว. ปทุมวัน. สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2560.

วิชัยพล บำรุงสุข. นักเรียนวิทยาลัยเทคโนโลยีศรีวันดี. สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2560.

ศรีลักษณ์ สุวตถ์. นักเรียนโรงเรียนสาธิต มศว. ประสานมิตร. สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2560.

หนังสือแปล

มาร์ติน สจ๊วต-ฟอกซ์. ประวัติศาสตร์ลาว. แปลโดย จิราภรณ์ วิญญูรัตน์. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2556.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมประชาสัมพันธ์. ผลวิจัยจุฬาฯ ชี้บุคลากรการศึกษาไทย 80% รู้เรื่องอาเซียนน้อย. [ออนไลน์]. 2555. แหล่งที่มา: <http://pattani.nfe.go.th/saiburi/index.php?name=knowledge&file=readknowledge&id=38> [3 สิงหาคม 2560].

กระทรวงศึกษาธิการ. หารือความร่วมมือด้านการศึกษากับสาธารณรัฐเกาหลี. [ออนไลน์]. 2560. แหล่งที่มา: <http://www.moe.go.th/websm/2017/feb/092.html> [3 สิงหาคม 2560].

ไพโรจน์ คะเชนทร์. เจตคติ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://chan2.obec.go.th/wattungpelschool/manage/upload_file/elhA0lc3fSW20150521200012.pdf,2 [26 มิถุนายน 2560].

ศักดิ์อนันต์ อนันตสุข. ระบบการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. [ออนไลน์]. 2556. แหล่งที่มา: <http://www.anantasook.com/lao-pdr-education-system/> [25 มิถุนายน 2560].

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน. เลขาธิการสภาการศึกษาสานต่อความร่วมมือกับสหรัฐฯ ย้ำรัฐบาลเดินหน้าปฏิรูปการศึกษา. [ออนไลน์]. 2558. แหล่งที่มา: <http://thaiembdc.org/th/2015/03/10> [3 สิงหาคม 2560].

อดิศักดิ์ ศรีสม. ปฏิรูปการศึกษา ลาวปฏิรูปอะไร. [ออนไลน์]. 2558. แหล่งที่มา: http://www.asean thai.net/ewt_news.php?nid=1056&filename=index [25 มิถุนายน 2560].

เอกสารราชการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. ราชกิจจานุเบกษา, 19 สิงหาคม 2542.

สำนักงานงบประมาณ. งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร: สำนักงบประมาณ, 2557.

_____. งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558. กรุงเทพมหานคร: สำนักงบประมาณ, 2558.

_____. งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงบประมาณ, 2559.

ภาษาลาว

หนังสือและตำราทางวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา. แบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยม ปีที่ 1. เวียงจันทน์: สถาบันค้นคว้า
วิทยาศาสตร์การศึกษา, 2016.

_____. แบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยม ปีที่ 2. เวียงจันทน์: สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์
การศึกษา, 2015.

_____. แบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยม ปีที่ 3. เวียงจันทน์: สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์
การศึกษา, 2016.

_____. แบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยม ปีที่ 4. เวียงจันทน์: สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์
การศึกษา, 2015.

_____. แบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยม ปีที่ 5. เวียงจันทน์: สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์
การศึกษา, 2015.

_____. แบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยม ปีที่ 6. เวียงจันทน์: สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์
การศึกษา, 2015.

_____. แบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยม ปีที่ 7. เวียงจันทน์: สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์
การศึกษา, 2016.

คณะภาษารรณคดีและมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว. การสัมมนาประวัติศาสตร์ลาว เรื่อง
“ตามหารอยเจ้าอะนูนง”. เวียงจันทน์: คณะภาษารรณคดีและมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
แห่งชาติลาว, 2010.

เอกสารราชการ

สำนักประธานประเทศแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. รัฐดำรัส ที่ 133/ปปท ว่าด้วย
การประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการศึกษา (ฉบับปรับปรุง). 2558.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ประกอบรายงานการศึกษาส่วนบุคคล (สำหรับครู อาจารย์ และนักการศึกษา)

“ศึกษินาสยามในศตวรรษที่ 21” : กรณีศึกษาเจตคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
ต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

คำอธิบายประกอบแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นการประกอบรายงานการศึกษาส่วนบุคคล (Individual Study) ของนางสาวรุจิกร แสงจันทร์ ผู้ศึกษาในหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 9 ของกระทรวงการต่างประเทศ ประจำปี 2560

ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล

ชื่อ / นามสกุล _____ อายุ _____

ตำแหน่ง _____

หน่วยงาน _____

หมายเลขโทรศัพท์ อีเมล _____

ส่วนที่ 2 การสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา

2.1 ท่านมีหลักการสอนอย่างไร

2.2 ท่านใช้สื่อการสอนประเภทใดบ้าง และมีวิธีการสอนอย่างไร

2.3 ท่านเห็นว่า แบบเรียนประวัติศาสตร์ของไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาว) นำเสนอความสัมพันธ์อย่างไร

2.4 ท่านเห็นว่า แบบเรียนประวัติศาสตร์ของไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ควรจะมีการปรับปรุงเนื้อหาให้ครอบคลุมประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร

2.5 ท่านได้สอดแทรกเนื้อหาเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวในยุคปัจจุบัน เช่น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในประเทศลาว ตลอดจนความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ และในกรอบอาเซียนมากขึ้นน้อยเพียงใด และท่านได้รับข้อมูลที่ทันสมัยจากแหล่งใดเพียงพอหรือไม่

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาว

3.1 ท่านเห็นว่าในปัจจุบันนักเรียนไทยรู้สึกต่อประเทศลาวและคนลาวอย่างไร และอะไรเป็นสาเหตุของเจตคติดังกล่าว

3.2 ท่านคิดว่าคนลาวมีความรู้สึกอย่างไรกับประเทศไทยและคนไทย

3.3 ท่านทราบหรือไม่ว่าแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของลาวเขียนถึงประเทศไทยว่าอย่างไร

3.4 ท่านประสงค์จะได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงการต่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลใหญ่ของไทยอย่างไรบ้าง เช่น การจัดส่งเอกสาร สื่อมวลชนมีเดีย และข้อมูลที่ทันสมัยเพื่อประกอบการสอน การจัดกิจกรรมพบปะแลกเปลี่ยนระหว่างนักเรียนไทยกับลาว การจัดโครงการทัศนศึกษาในประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น

3.5 เกี่ยวกับกลไกประชารัฐ ท่านเห็นว่าหน่วยราชการ ภาคธุรกิจ และองค์กรเอกชนของไทยควรจะมีบทบาทอย่างไรในการปลูกฝังให้เยาวชนมีเจตคติที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้าน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของความร่วมมืออาเซียน

ภาคผนวก ข.

การวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวในแบบเรียน

1. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น กรณีสงครามเจ้าอนุวงศ์ พ.ศ. 2369-2371

	สาระในแบบเรียนไทย “ความเหนือกว่า” ของไทย (?)	สาระในแบบเรียนลาว “ความเกลียดชัง” ต่อศึกดินาสยาม (?)
ม. 1	แบบเรียนกล่าวถึงรูปแบบการปกครองของไทยในลักษณะเอกเทศ ไม่ได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ไทย-ลาว และกล่าวถึงพระราโชบายของพระมหากษัตริย์ไทยที่ทรงมุ่งฟื้นฟูอำนาจทางการเมืองการปกครองและความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมเหมือนเช่นสมัยอยุธยาโดยไม่ได้ระบุถึงสงครามเจ้าอนุวงศ์ ⁵⁸	แม้แบบเรียนไม่ได้กล่าวถึงกรณีสงครามเจ้าอนุวงศ์โดยตรง แต่กล่าวถึง “ศึกดินาสยาม” ด้วยภาษาที่กระตุ้นความรู้สึกเกลียดชังศัตรูและความภูมิใจในความกล้าหาญของบรรพบุรุษลาว ดังนี้ 1. พ.ศ. 2321 ศักดินาสยามภายใต้การปกครองของตากสินได้ฉวยโอกาสส่งกองทัพมาบุกตีและยึดอาณาจักรลาวล้านช้าง โดยแบ่งทหารเป็นสองกอง คือ กองทัพเรือและกองทัพบกซึ่งบัญชาการโดยพระมหากษัตริย์ศึก เคลื่อนทัพตามเส้นทางนครราชสีมา ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี โดยมีเป้าหมายไปสมทบกับกองทัพเรือที่เมืองจำปาสัก ต่อจากนั้น ได้บุกตีจำปาสักและจับพระเจ้าแผ่นดินไชยยกุมานไปบางกอก 2. พวกสยามยังได้ยึดเอาเมืองต่างๆ ที่อยู่เลียบลำน้ำโขง ตั้งแต่นครพนม หนองคาย พะโค เมืองเวียงคุก และเมืองพันพร้าว ซึ่งประชาชนลาวได้ต่อสู้อย่างเข้มแข็ง พวกศัตรูใช้วิธีสกรอกและโหดร้ายป่าเถื่อนที่สุด คือ จับคนลาวมาตัดหัวใส่เรือพายขึ้นลงตามลำน้ำโขง ป่าวประกาศขายหัวคนลาว อันได้สร้างความแตกตื่นและความหวาดกลัวให้แก่ประชาชนในเมืองดังกล่าว เป็นที่สุด 3. พ.ศ. 2322 เจ้าสุริยวงศ์แห่งหลวงพระบางซึ่งเป็นศัตรูกับเจ้าสิริบุญสารแห่งเวียงจันทน์ได้ส่งทหารประมาณ 3,000 คน มาช่วยสยามตีเวียงจันทน์ แต่เจ้านันทเสนผู้เป็นราชบุตรของเจ้าสิริบุญสารได้นำพาทัพหลวงล้านช้างต่อต้านการรุกรานของสยามอย่างอาจหาญ แต่เนื่องจากกำลังของศัตรูมีเหนือกว่า เจ้านันทเสนจึงปล่อยให้ศัตรูเข้าเมือง ทำลายตัวเมืองเวียงจันทน์อย่างโหดร้ายป่าเถื่อนด้วยการจุดเผาและทำลายทุกอย่างที่ขวางหน้า ตามคำขวัญ “จุดเกลี้ยง ทำลายเกลี้ยง”

⁵⁸ กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสศ. ลาดพร้าว, 2557), หน้า 147.

	สาระในแบบเรียนไทย “ความเหนือกว่า” ของไทย (?)	สาระในแบบเรียนลาว “ความเกลียดชัง” ต่อดักดินาสยาม (?)
		4. พวกเขาได้จับเจ้านันทเสน เจ้าอนุวงศ์ และพระบรมวงศานุวงศ์ของเวียงจันทน์ไปเป็นตัวประกันอยู่บางกอก กวาดต้อนคนลาวนับหมื่นครอบครัวไปอยู่ธนบุรีเพื่อเป็นข้ารับใช้ ปล้นสะดมเอาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของมีค่าแหวงแหวนและสักการบูชาที่เป็นมิ่งขวัญของชาวลาวทั้งชาติไปอย่างไร้มนุชยธรรม เช่น พระแก้วมรกต พระบาง ทรัพย์สินเงินทอง และของมีค่าอื่นๆ จำนวนมากไปบางกอก ⁵⁹
ม. 2	<p>แบบเรียนกล่าวถึงเหตุการณ์ปราบเวียงจันทน์ในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งเป็นเรื่องที่มีการเรียนการสอนในระดับ ม. 1 ของลาว แม้จะไม่ได้กล่าวถึงรายละเอียดดังเช่นในแบบเรียนของลาว แต่ก็ได้สะท้อนความรู้สึกเหนือกว่าในฐานะ “ผู้ชนะ” สงคราม ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. พ.ศ. 2321 เกิดความแตกแยกระหว่างผู้นำที่ปกครองเวียงจันทน์ ผู้นำบางคนต้องการสวามิภักดิ์ต่อกรุงธนบุรีทำให้เกิดการขัดแย้งกันอย่างรุนแรง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก (ทองด้วง) และเจ้าพระยาสุรสีห์ (บุญมา) ยกทัพไปปราบเวียงจันทน์ 2. กองทัพธนบุรีมีชัยชนะต่อเมืองต่างๆ จนในที่สุดก็สามารถยึดเวียงจันทน์ได้สำเร็จ สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกได้กวาดต้อนชาวเวียงจันทน์นำมาไว้ในเขตไทย พร้อมทั้งอัญเชิญพระแก้วมรกตและพระบางมาประดิษฐานที่กรุงธนบุรี สำหรับหลวงพระบางนั้นได้ขอสวามิภักดิ์ต่อกรุงธนบุรี 3. แบบเรียนระบุว่า ต่อมา ในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้พระราชทานพระบางคืนแก่ลาว ส่วนพระแก้วมรกตนั้นไม่ได้คืนเพราะถือว่าเคยเป็นของไทยมาก่อน⁶⁰ 	แบบเรียนไม่ได้กล่าวถึงกรณีสงครามเจ้าอนุวงศ์ โดยเน้นการศึกษาประวัติศาสตร์โลก และประวัติศาสตร์ลาว ในช่วงที่ถูกแทรกแซงโดยพวกล่าอาณานิคมฝรั่งเศสและการต่อต้านของประชาชนลาว ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป
ม. 3	แบบเรียนได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ไทย-ลาวล้านช้างในกรณีสงครามเจ้าอนุวงศ์แบบกระชับแต่ก็	แบบเรียนไม่ได้กล่าวถึงกรณีสงครามเจ้าอนุวงศ์ โดยเน้นการศึกษาประวัติศาสตร์โลก และประวัติศาสตร์ลาว

⁵⁹ กะชวงสิ๊กสาทิกานและก๊ลา, แบบเขียนปะหวัดสาตซันมัดทะยม ปีที่ 1 (เวียงจันทน์ : สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์การศึกษา, 2016), หน้า 74–75.

⁶⁰ กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, หน้า 110.

	สาระในแบบเรียนไทย “ความเหนือกว่า” ของไทย (?)	สาระในแบบเรียนลาว “ความเกลียดชัง” ต่อก็คักดินาสยาม (?)
	<p>ยังคงสะท้อนถึงการเป็น “ผู้ชนะ” และ “ความเหนือกว่า” ของไทยอยู่บ้าง ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ลาวแบ่งการปกครองออกเป็นสามอาณาจักร ได้แก่ หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาสัก ทั้งหมดอยู่ใต้การปกครองของไทย พระมหากษัตริย์ไทยโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งกษัตริย์ลาวปกครองทั้งสามอาณาจักรแต่ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการไปถวายพระมหากษัตริย์ไทย อนึ่ง ทั้งสามอาณาจักรมักจะมีปัญหาทะเลาะวิวาทและแย่งชิงอำนาจกันอยู่เสมอ 2. พ.ศ. 2369 ในสมัยรัชกาลที่ 3 เจ้าอนุวงศ์กษัตริย์แห่งเวียงจันทน์ได้ก่อกบฏขึ้น เพราะต้องการเป็นอิสระจากไทย แต่ไทยปราบปรามได้สำเร็จ ลาวจึงเป็นเมืองขึ้นของไทยจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5⁶¹ 	<p>ในช่วงที่ต่อต้านพวกล่าอาณานิคมฝรั่งเศสและญี่ปุ่นซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป</p>
ม. 4	แบบเรียนไม่ได้กล่าวถึงกรณีสงครามเจ้าอนุวงศ์ซ้ำอีก	แบบเรียนไม่ได้กล่าวถึงกรณีสงครามเจ้าอนุวงศ์ โดยเน้นการศึกษาสถานการณ์โลกภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคสงครามเย็น และการสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป
ม. 5		แบบเรียนไม่ได้กล่าวถึงกรณีสงครามเจ้าอนุวงศ์ แต่ย้อนกลับไปศึกษาประวัติศาสตร์โลกสมัยโบราณ การขยายตัวของระบบศักดินาในยุโรป ประวัติศาสตร์ลาวโบราณสมัยก่อตั้งอาณาจักรล้านช้าง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ม. 5 ของลาวเป็นการเริ่มต้นการศึกษาระดับมัธยมปลาย จึงนำเรื่องเก่ามาสอนซ้ำอีกครั้ง
ม. 6		<p>แบบเรียน (บทที่ 13–16) มีการผลิตซ้ำและขยายความเนื้อหาที่นักเรียนได้เรียนแล้วในชั้น ม. 1 โดยเฉพาะรายละเอียดการรุกรานของสยามต่ออาณาจักรลาวล้านช้าง การต่อสู้ของประชาชนลาว และการตกเป็นประเทศราชของไทย รวมทั้งหมดจำนวน 40 หน้า (จาก 204 หน้า) โดยแบบเรียนใช้ภาษาที่กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกคับแค้นใจและเกลียดชังศัตรู ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ในสมัยที่เจ้านันทเสนพ่ายแพ้ต่อการรุกรานของสยาม ประชาชนลาวสองฝั่งโขงได้รับเคียดแค้นใจเพื่อ

⁶¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสศ. ลาดพร้าว, 2557), หน้า 90.

	สาระในแบบเรียนไทย “ความเหนือกว่า” ของไทย (?)	สาระในแบบเรียนลาว “ความเกลียดชัง” ต่อก๊กดินาสยาม (?)
		<p>ต่อสู้กับ “ศึกดินาสยามผู้รุกราน” เป็นการเสริมสร้างน้ำใจความรักชาติและร่วมสร้างความเคียดแค้นต่อก๊กดินาสยามผู้กระหายสงคราม” และจะกลายเป็นพลังแห่งความเคียดแค้นต่อก๊กดินาสยามตลอดไปจนกว่าจะได้รับชัยชนะ</p> <p>2. พ.ศ. 2348 เจ้าอนุวงศ์ได้ถูกศึกดินาสยามแต่งตั้งให้เป็นกษัตริย์ปกครองอาณาจักรลาวล้านช้างเวียงจันทน์ และได้เตรียมความพร้อมเพื่อต่อสู้ก๊กดินาจากการเป็นเมืองขึ้นของสยาม อนึ่งแบบเรียนได้กล่าวถึงการวางแผนต่อสู้ การเคลื่อนกำลังคน และการสู้รบในสมรภูมิต่างๆ</p> <p>3. พ.ศ. 2371 เจ้าอนุวงศ์ไม่สามารถดำเนินการตามแผนได้สำเร็จเพราะขาดกำลังคนและอาวุธ ในระหว่างการหนีออกจากเวียงจันทน์ พระองค์พร้อมครอบครัวได้ถูกกองทัพสยามจับตัวได้ที่เมืองพวน จากนั้นถูกควบคุมตัวลงกรุงเทพฯ พระองค์ได้ถูกทรมานจนสิ้นพระชนม์ เมื่อ พ.ศ. 2372 ในขณะเดียวกัน ตัวเมืองเวียงจันทน์ที่เต็มไปด้วยอาคารที่งดงามและอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารก็ถูกเผาผลาญอย่างราบคาบ</p> <p>4. บทเรียนการต่อสู้เพื่อต้านศึกดินาสยามทำให้ลัทธิรักชาติและความเคียดแค้นของคนลาวเพิ่มทวี ประชาชนลาวได้จดจำวีรกรรมการต่อสู้ในสมัยเจ้าอนุวงศ์อย่างไม่วันลืมจนปัจจุบัน</p> <p>5. สงครามที่เกิดขึ้นในสมัยการปกครองของเจ้าอนุวงศ์เป็นสงครามการต่อสู้เพื่อความเป็นเอกราชและเป็นสงครามที่เป็นธรรมเพราะเป็นการต่อต้านพวก “ศึกดินาสยามผู้รุกรานที่กดขี่ขูดรีด” การต่อสู้ครั้งนี้แม้จะปราไชยและผู้นำจะถูก “ศึกดินาสยามผู้ครอบครอง” จับได้และนำไปทรมานอย่างโหดร้ายเพื่อหวังดับสูญความรักชาติในจิตใจคนลาวให้หมดไป แต่พวกเขาก็ไม่ยอมจำนน และความกล้าหาญในประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชาตินาทำให้คนลาวในยุคต่อมาได้ศึกษารำเรียนเอาเป็นแบบอย่าง</p> <p>6. อาณาจักรลาวล้านช้างภายหลังสูญเสียเอกราชและตกเป็นเมืองขึ้นของศึกดินาสยามอยู่ในสถานะยากลำบาก ผิดเคือง และถูกกดขี่ทรมานถึงให้พัฒนาช้าในแต่ละด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจต้องส่งบรรณาการทุกสามปีและเสียส่วยให้สยาม ด้าน</p>

	สาระในแบบเรียนไทย “ความเหนือกว่า” ของไทย (?)	สาระในแบบเรียนลาว “ความเกลียดชัง” ต่อศักดินาสยาม (?)
		วัฒนธรรม คนลาวถูกศักดินาสยามกดขี่ด้านจิตใจ อย่างร้ายแรงภายใต้นโยบายบังคับ “การสักเลข” เพื่อหวังล้มล้างชาติลาว คนลาว และนโยบายทำลาย จารีตประเพณีด้วยการออกกฎหมายบังคับไม่ให้คน ลาวเป่าแคน เมื่อ พ.ศ. 2408 ซึ่งเป็นนโยบายบีบบังคับที่ เริ่มมนุษยธรรมที่สุดที่ศักดินาสยามกระทำต่อ คนลาว ⁶²
ม. 7		แบบเรียนไม่ได้กล่าวถึงกรณีสงครามเจ้าอนุวงศ์ แต่เน้น การศึกษาซ้ำเกี่ยวกับโลกในยุคสงครามโลกครั้งที่ 1-2 ยุคสงครามเย็น และประวัติศาสตร์ลาวสมัยใหม่ที่ ต่อต้านการล่าเมืองขึ้นของฝรั่งเศสและการรุกรานของ สหรัฐอเมริกา รวมทั้งการสถาปนาประเทศเป็น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การพัฒนา ประเทศและการดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศ รวมทั้งอาเซียน

2. สมัยการล่าอาณานิคมในอินโดจีนของฝรั่งเศสถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2436–2484

	สาระในแบบเรียนไทย “ความเหนือกว่า” ของไทย (?)	สาระในแบบเรียนลาว “ความเกลียดชัง” ต่อศักดินาสยาม (?)
ม. 1	แบบเรียนกล่าวถึงลาวในฐานะที่อยู่ใต้การปกครอง ของไทยว่า ฝรั่งเศสได้ใช้วิธีรุนแรงขยายอำนาจเข้าไป ในดินแดนลาวและนำเรือรบมาปิดปากน้ำ เจ้าพระยาและคุกคามอธิปไตยของไทยซึ่ง “ปกครองลาวในฐานะประเทศราช” จนเกิด วิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436) เป็นผลให้ไทย ต้องเสียดินแดนลาวให้แก่ฝรั่งเศสเพื่อรักษาเอกราช ของชาติ ⁶³	แบบเรียนยังไม่กล่าวถึงการล่าอาณานิคมของฝรั่งเศส โดยจะเน้นประวัติศาสตร์โลกโบราณและประวัติศาสตร์ ลาวสมัยโบราณถึงช่วงอาณาจักรลาวล้านช้างแตก
ม. 2		แบบเรียนได้เชื่อมโยงการปกครองลาวของศักดินาสยาม กับการที่ลาวตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ดังนี้ 1. ขบวนการต่อต้านศักดินาสยามของประชาชนลาว เกิดขึ้นในหลายท้องถิ่นในลักษณะปิดลับและไม่สามารถ ขยายตัวอย่างเข้มแข็งได้ ทั้งนี้ เพราะการ ปกครองที่เข้มงวดและการปราบปรามที่โหดร้ายของ

⁶² กะชวงสิ๊กสาทิทานและกิลลา, แบบเขียนประวัติศาสตร์ขั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 (เวียงจันทน์ : สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์
การศึกษา, 2015), หน้า 103–143.

⁶³ กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, หน้า 62.

	สาระในแบบเรียนไทย “ความเหนือกว่า” ของไทย (?)	สาระในแบบเรียนลาว “ความเกลียดชัง” ต่อดักดินาสยาม (?)
		<p>ดักดินาสยาม โดยเฉพาะข้าหลวงสยามและกองทหารของพวกเขาที่ประจำอยู่แต่ละแคว้นและเมืองต่างๆ</p> <p>2. สภาพการณ์ดังกล่าวเอื้อให้การแทรกแซงรุกรานของจักรพรรดิล่าเมืองขึ้นยุโรปโดยเฉพาะฝรั่งเศสในกลางศตวรรษที่ 19 ทำได้ง่ายขึ้น⁶⁴</p>
ม. 3	แบบเรียนกล่าวถึงลาวในลักษณะเป็นประเทศราชและดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงที่ไทยต้องยอมเสียให้แก่ฝรั่งเศสในวิกฤติการณ์ ร.ศ. 112 เพื่อรักษาอธิปไตยของไทยไว้ ⁶⁵ ทั้งนี้ เป็นการกล่าวตามลำดับเหตุการณ์ และกล่าวถึงเหตุผลที่ไทยต้องยอมฝรั่งเศส โดยไม่ได้ใช้ภาษาที่ปลุกเร้าให้เกิดความรู้สึกชาตินิยม	แบบเรียนเน้นการศึกษาประวัติศาสตร์โลกระหว่าง พ.ศ. 2462–2488 และการต่อสู้ของคนลาวและประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อต่อต้านลัทธิการล่าเมืองขึ้นของฝรั่งเศส และการขยายอิทธิพลของญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ บทเรียนได้กล่าวถึงประเทศไทยว่าเป็นประเทศเดียวที่ “ยอมประนีประนอมกับพวกมหาอำนาจตะวันตก และต่อมาก็ร่วมมือกับพวกฟาสซิสต์ญี่ปุ่นเพื่อสร้างความยิ่งใหญ่ในภูมิภาค” ⁶⁶
ม. 4	แบบเรียนผลิตซ้ำเนื้อหาที่ได้มีการเรียนการสอน	–
ม. 5	แล้วในระดับ ม. 3 แต่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับ	–
ม. 6	เหตุการณ์ต่างๆ มากขึ้น เช่น การที่ฝรั่งเศสเข้าครอบครองภาคเหนือของลาว เมื่อ พ.ศ. 2429 วิกฤติการณ์ ร.ศ. 112 สาเหตุและเหตุการณ์ที่ไทยเสียดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. 2436 ความพยายามทางการทูตของไทยเพื่อถ่วงดุลฝรั่งเศส การสู้รบทางเรือระหว่างไทยกับฝรั่งเศส และการเสียดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขง ⁶⁷	<p>ในช่วงที่ฝรั่งเศสล่าอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อ พ.ศ. 2436–2473 แบบเรียนลาวได้เชื่อมโยงถึงดักดินาสยามและสะท้อนภาพที่ลาวถูกเอาเปรียบต่างๆ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ดักดินาสยามและจักรพรรดิฝรั่งเศสได้ทำการยึดแย่งและร่วมกันตัดแบ่งดินแดนลาวตามสัญญา พ.ศ. 2436 เป็นเหตุให้ดินแดนลาวที่มีอาณาเขตกว้างขวางมาแต่โบราณจำต้องถูกตัดแบ่งเป็นสองประเทศและประชาชนลาวถูกแบ่งเป็นสองชาติตลอดกาล 2. พวกเขาได้กดขี่ข่มเหงประชาชนอย่างหนักหน่วงที่สุด โดยเฉพาะการเก็บภาษีหัวคน การบังคับข่มเหง การทุบตีทรมาน การเกณฑ์กุลิไปใช้แรงงานหนัก การยึดและปล้นสะดมอย่างโหดร้ายป่าเถื่อน 3. ประชาชนลาวที่ดำรงชีวิตอยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขงได้ถูกพวกดักดินาสยามจัดการปกครองใหม่และทำการปราบปรามอย่างหนัก พวกเขาบังคับให้ประชาชน

⁶⁴ กะขวงสีกสาทิกานและกิลลา, แบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 (เวียงจันทน์ : สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ การศึกษา, 2015), หน้า 60.

⁶⁵ กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, หน้า 100.

⁶⁶ กะขวงสีกสาทิกานและกิลลา, แบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 (เวียงจันทน์ : สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ การศึกษา, 2016), หน้า 60.

⁶⁷ กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4–6 ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว, 2557), หน้า 194–199.

	สาระในแบบเรียนไทย “ความเหนือกว่า” ของไทย (?)	สาระในแบบเรียนลาว “ความเกลียดชัง” ต่อดักดินาสยาม (?)
		<p>ลาวจดสำมะโนครัวเป็นสัญชาติและเชื้อชาติสยาม ห้ามไม่ให้เรียกตัวเองว่าลาว ห้ามไม่ให้เรียนหนังสือลาว ไม่ให้พูดภาษาลาว ไม่ให้เป่าแคนหรือเล่นเครื่องดนตรีลาว ทำลายสัญลักษณ์แห่งความเป็นลาว ทางด้านวัฒนธรรมให้หมดเกลี้ยง ทำให้ประชาชนเกิดความเคียดแค้นใจเป็นอย่างยิ่ง⁶⁸</p> <p>4. ทางด้านวัฒนธรรม เมื่อจักรพรรดิฝรั่งเศสเข้ายึดครองประเทศลาว พวกเขาวางนโยบายทางสังคมแบบชี้เข้าด้วยการเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาเผยแพร่และโฆษณาว่าฝรั่งเศสเป็นประเทศที่เจริญ มอมเมาคนลาวให้มัวเมาวัฒนธรรมฝรั่งเศส โดยหวังให้คนลาวจมอยู่ในความโง่ล่าหลังในทุกด้านแล้วล้มชาติและจารีตอันดีงามของลาว ส่งเสริมให้มีโรงโสเภณี ต้มเหล้าเมายา สูบฝิ่น เล่นการพนัน และให้คนลาวนับถือและยอมเป็นข้ารับใช้คนฝรั่งเศส⁶⁹</p>
ม. 7	-	-

3. สมัยสงครามเย็นและสงครามอินโดจีน พ.ศ. 2507-2516

เป็นช่วงที่นโยบายของไทยต่อลาวได้รับอิทธิพลจากลัทธิอุดมการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่มีการแก่งแย่งระหว่างมหาอำนาจทั้งสองค่าย สหรัฐอเมริกามองว่าไทยเป็นหนึ่งในรัฐบริวาร (client state) ดังนั้น ความช่วยเหลือต่างๆ ที่ให้แก่ไทยจึงมีผลครอบงำนโยบายและท่าทีของรัฐบาลไทย กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาเป็นปัจจัยกำหนดผลประโยชน์ของไทยสำหรับความสัมพันธ์กับลาวซึ่งอยู่ในช่วงของความขัดแย้งภายในอย่างรุนแรงระหว่างกลุ่มลาวสามฝ่าย (ฝ่ายกลาง ฝ่ายขวา และฝ่ายซ้าย/คอมมิวนิสต์) ไทยมองความขัดแย้งดังกล่าวในลาวผ่านแว่นตาของสหรัฐอเมริกา⁷⁰

การที่ลาวแบ่งออกเป็นสามฝ่ายทำให้ไม่สามารถมีท่าทีร่วมกันต่อประเทศมหาอำนาจและต่อไทย เช่น ลาวฝ่ายซ้ายมองว่าสหรัฐอเมริกาและไทยเป็นศัตรู ส่วนเวียดนาม จีน และโซเวียตเป็นมิตร ในขณะที่ลาวฝ่ายขวามองในทางกลับกัน ปัญหาภายในลาวยุติลงได้ไม่ใช่เพราะสามารถปรองดองกัน แต่เป็นเพราะสหรัฐอเมริกาพ่ายแพ้สงครามเวียดนาม การที่เวียดนามเหนือได้รับชัยชนะอย่างสมบูรณ์เหนือสมรภูมิเวียดนามได้ถือว่าการเปิดประตูแห่งชัยชนะให้แก่พรรคคอมมิวนิสต์ลาวในการทำสงครามเต็มรูปแบบกับลาวฝ่ายกลางและลาวฝ่ายขวา⁷¹

⁶⁸ กะขวงสีกสาทิกานและกิลลา, แบบเขียนปะหวัดสาดขันมัดทะยม ปีที่ 6, หน้า 154.

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 178.

⁷⁰ สุรพงษ์ ชัยนาม, นโยบายของไทยต่อลาว (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม, 2559), หน้า 276.

⁷¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 114.

	สาระในแบบเรียนไทย “ความเหนือกว่า” ของไทย (?)	สาระในแบบเรียนลาว “ความเกลียดชัง” ต่อศักดินาสยาม (?)
ม. 1	บทเรียนไม่ได้กล่าวถึงไทยในสงครามอินโดจีน แต่กล่าวถึงผลกระทบที่ลาวได้รับจากการทิ้งระเบิดของสหรัฐอเมริกาในดินแดนลาวอย่างหนัก และการที่ “ขบวนการปะเทดลาว” (คอมมิวนิสต์) ไปร่วมกับเวียดนามเหนือทำสงครามกับสหรัฐอเมริกา ⁷²	-
ม. 2	-	-
ม. 3	บทเรียนสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพันธมิตรใกล้ชิดระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาและลาวเป็นประเทศที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามกับไทย ดังนี้ 1. พ.ศ. 2505 ไทยและสหรัฐอเมริกาได้ออกแถลงการณ์ร่วมกันว่า สหรัฐอเมริกาพร้อมช่วยเหลือไทยในกรณีถูกรุกรานจากภายในและภายนอก สหรัฐอเมริกาให้เงินช่วยเหลือทางทหารแก่ไทยเพิ่มขึ้นทุกปี รวมทั้งความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและวิชาการอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน 2. ไทยได้ร่วมดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ร่วมกับสหรัฐอเมริกา เช่น ประกาศรับรองรัฐบาลประชาธิปไตยของเวียดนาม อนุญาตให้สหรัฐอเมริกาตั้งฐานทัพในไทย ยินยอมให้มีการสร้างและขยายสนามบินในไทยหลายแห่ง เช่น นครพนม ตากสิ อุตะเภา อุบลราชธานี สัตหีบ สกลนคร และพิษณุโลก และเมื่อ พ.ศ. 2507 ประมาณการว่ามีพลทหารอเมริกันประจำอยู่ในไทยถึง 50,000 คน บทบาทของไทยได้ก้าวไปอีกขั้นโดยได้ส่งกองทหารบก ทหารเรือ และทหารอาสา สมัครเข้าไปรบในสงครามเวียดนามด้วย ⁷³	-
ม. 4	แบบเรียนผลิตซ้ำเรื่องการเป็นพันธมิตรระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาและทำที่ไทยในสงครามเวียดนามซึ่งได้ขยายตัวเข้าไปในลาวและกัมพูชา ดังนี้ 1. ไทยได้ส่งทหารนับหมื่นคนไปช่วยเวียดนามได้รับกับเวียดนามเหนือและช่วยรัฐบาลลาวรบกับลาว	แบบเรียนได้กล่าวถึงเหตุการณ์โดยละเอียดด้วยถ้อยคำที่กระตุ้นให้เกิดสำนึกแห่งชาติเช่นเดิม ได้แก่ 1. พ.ศ. 2507-2508 จักรพรรดิอเมริกาได้ส่งทหารหลายกองพันพร้อมอาวุธทันสมัยสมทบกับทหารปืน

⁷² กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, หน้า 74.

⁷³ กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, หน้า 104, 130-131.

	สาระในแบบเรียนไทย “ความเหนือกว่า” ของไทย (?)	สาระในแบบเรียนลาว “ความเกลียดชัง” ต่อดักดินาสยาม (?)
	<p>ฝ่ายซ้าย/คอมมิวนิสต์</p> <p>2. สงครามอินโดจีนทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับ สหรัฐอเมริกาได้ตั้งฐานทัพอเมริกันในประเทศไทย รวมทั้งจัดสร้างสนามบินทหารหลายแห่งในประเทศไทยเพื่อส่งเครื่องบินไปทิ้งระเบิดในอินโดจีน</p> <p>3. แม้สหรัฐอเมริกาพยายามทุ่มเทกำลังอาวุธสมัยใหม่อย่างมหาศาลแต่ก็ไม่สามารถเอาชนะในสงครามอินโดจีนได้จึงเกิดการเจรจากับเวียดนามเหนือเพื่อยุติสงคราม และถอนทหารอเมริกันออกจากเวียดนามเมื่อ พ.ศ. 2516</p> <p>4. เมื่อประเทศเพื่อนบ้านของไทย ได้แก่ ลาว เวียดนาม และกัมพูชาตกอยู่ใต้การปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ ไทยเริ่มถอนทหารกลับตั้งแต่ พ.ศ. 2512 และรัฐบาลไทยได้ขอให้สหรัฐอเมริกาถอนทหารออกจากไทยเพื่อหลีกเลี่ยงการเป็นปฏิปักษ์กับเพื่อนบ้าน และปรับนโยบายเน้นการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน และกระชับความร่วมมือในระดับภูมิภาค เพื่อให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้ปฏิบัติตามคำขอร้องของไทย โดยถอนทหารกลับประเทศใน พ.ศ. 2519</p> <p>อนึ่ง แบบเรียนได้วิเคราะห์สาเหตุที่นโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐอเมริกาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่ประสบผลสำเร็จ โดยใช้ถ้อยคำเชิงวิชาการและไม่กระตุ้นความรู้สึกด้านลบ ว่า ความเข้าใจของสหรัฐอเมริกาและไทยที่เชื่อว่าคอมมิวนิสต์จะรุกรานไปทั่วโลกตามทฤษฎีโดมิโน</p>	<p>ใหญ่ของไทยบุกโจมตีเส้นทางหมายเลข 9 (สะพานนะเขต) และหมายเลข 12</p> <p>2. พ.ศ. 2512 พวกเขาได้เปิดสมรภูมิรบ “สามัคคี” และ “กู้เกียรติ” บุกโจมตีทุ่งไหหินและแขวงเชียงขวางโดยทั่ว พวกศัตรูได้สูบกกำลังขนาดใหญ่หวังทำลายกองกำลังปฏิวัติลาว ได้แก่ กำลังทหาร 52 กองพัน และเครื่องบิน ปี 52 ทิ้งระเบิดทางภาคเหนือของลาวจำนวน 282-540 เทียทุกวัน</p> <p>3. พ.ศ. 2513-2514 พวกศัตรูได้เปิดสมรภูมิรบ “ทงเกียรติ” บุกเข้าตีทุ่งไหหิน หลวงพระบาง อัดตะปือ สะหวันนะเขต และสมรภูมิ “ลานเซ็น” โดยใช้เครื่องบิน ปี 52 จำนวน 100 ลำ ปืนใหญ่ และรถหุ้มเกราะจำนวนมาก</p> <p>4. พ.ศ. 2515 พวกศัตรูได้บุกโจมตีกองกำลังปฏิวัติตั้งแต่เหนือถึงใต้ ทำให้พลเมืองและบ้านเรือนถูกทำลายอย่างหนักหน่วง ในระยะที่จักรพรรดิอเมริกาล่าเมืองขึ้น พวกเราก็ได้ปลุกระดมประชาชนทุกเผ่าทั่วประเทศให้ลุกขึ้นสู้ สรุปได้ว่า ในปลาย พ.ศ. 2515 กองทัพและประชาชนลาวได้บุกโจมตี 14 สมรภูมิรบทำลายล้างศัตรูได้ 10,500 คน (ซึ่งสองในสามเป็นทหารรับจ้างชาวไทย) ยิงเครื่องบินตก 698 ลำ แสดงให้เห็นถึงชัยชนะอันยิ่งใหญ่ของประชาชนลาวทั่วประเทศที่สามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการปกป้องรักษาแผ่นดินอันแสนรักและหวงแหนได้อย่างมั่นคง</p> <p>5. ในระยะ 10 ปีที่จักรพรรดิอเมริกาดำเนินสงครามได้สร้างโทษกรรมอันป่าเถื่อนไว้บนแผ่นดินลาว ซึ่งประวัติศาสตร์ลาวไม่สามารถจะลบล้างได้⁷⁵</p>
ม. 5	คอมมิวนิสต์จะรุกรานไปทั่วโลกตามทฤษฎีโดมิโน	—
ม. 6	เป็นความเข้าใจที่ผิด ในความจริงแล้วนักชาตินิยมคอมมิวนิสต์มีจุดมุ่งหมายในการต่อสู้เพื่อเอกราชของประเทศตน มิได้มีจุดมุ่งหมายที่จะขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ไปทั่วโลกดังที่สหรัฐอเมริกาเข้าใจและหวาดกลัว ⁷⁴	แบบเรียนได้ผลิตซ้ำเนื้อหาที่เคยมีการเรียนการสอนแล้วในชั้น ม. 4 โดยนอกเหนือจากการเล่าลำดับเหตุการณ์และความโหดร้ายของจักรพรรดิอเมริกาแล้ว ยังได้เพิ่มชื่อนักปฏิวัติ วีรบุรุษ และกองกำลังอาสาสมัครเวียดนาม

⁷⁴ กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, หน้า 214-217.

⁷⁵ กะซวงสีกสาทิกานและกิลลา, แบบเขียนปะหวัดสาดชั้นมัธยม ปีที่ 4, หน้า 64-66.

	สาระในแบบเรียนไทย “ความเหนือกว่า” ของไทย (?)	สาระในแบบเรียนลาว “ความเกลียดชัง” ต่อดักคินาสยาม (?)
		ตลอดจนแผนการต่อสู้ที่นำโดยพรรคปฏิวัติลาวจนสามารถเอาชนะสหรัฐอเมริกาได้ ⁷⁶ ทั้งนี้ นักเรียนจะเกิดความรู้สึกสำนึกในบุญคุณของบรรพบุรุษของลาวที่ต่อสู้เพื่อเอกราช
ม. 7		แบบเรียน (บทที่ 17) ยังคงผลิตซ้ำเนื้อหาที่ได้มีการเรียนการสอนมาแล้วในระดับ ม. 4 และ ม. 6 สำหรับระดับ ม. 7 ได้กล่าวถึงความรุนแรงของสงครามอินโดจีนในรายละเอียดว่าได้มีการยกระดับเป็น “สงครามพิเศษ” และ “สงครามพิเศษเพิ่มทวี” ซึ่งจักรพรรดิอเมริกาได้พยายามแทรกแซงทางการเมืองภายในของลาว (ด้วยการให้ความช่วยเหลือ) มาโดยตลอด รวมทั้งกล่าวถึงการต่อสู้อย่างกล้าหาญของประชาชนลาว การนำพาของพรรคปฏิวัติลาว และรายละเอียดการสู้รบต่างๆ ⁷⁷

4. ยุคหลังสงครามเวียดนาม ความขัดแย้งกรณีสามหมู่บ้านและเหตุการณ์บ้านร่มเกล้า

พ.ศ. 2518–2531

เป็นยุคที่ความสัมพันธ์ไทย–ลาวตกต่ำที่สุด ทั้งสองฝ่ายมีความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ลาวหวาดระแวงมาโดยตลอดว่าไทยให้การสนับสนุนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาวที่บางส่วนอาศัยอยู่ในศูนย์อพยพบริเวณแนวชายแดนไทยและเข้าไปปฏิบัติการในลาว (เช่น ชาวหมั่งของนายพลวังเปา กว่า 30,000 คน) ส่วนไทยหวาดระแวงว่าเวียดนามต้องการครอบงำลาวและกัมพูชาเพื่อก่อตั้ง “สหพันธ์อินโดจีน” ความหวาดระแวงดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาชายแดนระหว่างทั้งสองประเทศหลายครั้ง จนเกิดการพิพาทแย่งชิงดินแดนสามหมู่บ้าน (บ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่าง) เมื่อ พ.ศ. 2527 ซึ่งไทยระบุว่าอยู่ในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี ติดกับเมืองปากกลาย แขวงไชยบุรีของลาว ในขณะที่ลาวก็อ้างว่าทั้งสามหมู่บ้านเป็นดินแดนของลาวในแขวงไชยบุรี

ความตึงเครียดตามแนวชายแดนไทย–ลาว กรณีสามหมู่บ้านได้ขยายตัวไปยังบ้านร่มเกล้า อำเภอลำปาง จังหวัดพิจิตร เมื่อ พ.ศ. 2530 เมื่อไทยจัดให้ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยตามนโยบาย 66/23 (ต่อต้านคอมมิวนิสต์) เข้าอาศัยอยู่ในลักษณะหมู่บ้านป้องกันตนเอง ซึ่งลาวอ้างว่าบ้านร่มเกล้าเป็นดินแดนในเขตเมืองบ่อแตน แขวงไชยบุรีของลาว นอกจากนั้น ลาวยังหวาดระแวงว่าไทยอนุญาตให้กลุ่มหมั่งต่อต้านรัฐบาลลาวมาตั้งถิ่นฐานอยู่ จนเกิดความขัดแย้งถึงขั้นใช้กำลังสู้รบอย่างรุนแรง เมื่อ พ.ศ. 2530–2531 ทำให้ทั้งสองฝ่ายเสียชีวิตและทรัพย์สินจำนวนมาก⁷⁸

⁷⁶ กะขวงสีกสาทิกันและกิลลา, แบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6, หน้า 198–199.

⁷⁷ กะขวงสีกสาทิกันและกิลลา, แบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 7 (เวียงจันทน์ : สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ การศึกษา, 2016), หน้า 153–164.

⁷⁸ สุนทร ชุตินทรานนท์, ไทยในสายตาเพื่อนบ้าน, หน้า 106–107.

	สาระในแบบเรียนไทย “ความเหนือกว่า” ของไทย (?)	สาระในแบบเรียนลาว “ความเกลียดชัง” ต่อก๊กตินาสยาม (?)
ม. 1	-	-
ม. 2	-	-
ม. 3	-	-
ม. 4	แบบเรียนไม่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ไทย-ลาวเป็นการเฉพาะเพียงแต่ฉายภาพรวมของนโยบายต่างประเทศของไทยในยุคสิ้นสุดสงครามเย็นที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายประการ ซึ่งไทยต้องเป็นมิตรกับทุกชาติโดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน และไม่ได้กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างไทย-ลาวในกรณีสามหมู่นบ้านและเหตุการณ์บ้านร่มเกล้า	แบบเรียนได้นำเสนอมิติความสัมพันธ์ไทย-ลาวในมุมที่อ่อนลง โดยเปลี่ยนมาเรียกชื่อ “ประเทศไทย” แทนคำว่า “ก๊กตินาสยาม” นอกจากนี้ แบบเรียนกล่าวถึงกรณีพิพาทสามหมู่นบ้านอย่างกระชับและไม่สร้างอคติอย่างใดก็ตาม ยังคงมีการสอดแทรกถ้อยคำที่ทำให้เกิดความรู้สึก “ถูกรังแก” จากประเทศไทย ดังนี้ 1. ในยุคหลังสงครามเวียดนาม เศรษฐกิจของลาวอยู่ในสภาพทรุดโทรม ผลผลิตทางการเกษตรไม่พอต่อความต้องการของประชาชน ด้านอุตสาหกรรมก็ยังไม่พัฒนา สินค้าใช้สอยส่วนใหญ่นำเข้าจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากไทย 2. ไม่เพียงเท่านั้น ในสภาพอันยุ่งยากดังกล่าว “ประเทศใกล้เคียงที่มีระบอบการเมืองแตกต่างกัน” ยังได้ทำการบีบรัดทางเศรษฐกิจเพิ่มเติมอีกด้วยการปิดชายแดน ไม่ยอมขายสินค้าให้ลาวเป็นบางระยะ ซึ่งได้เพิ่มความยุ่งยากให้แก่รัฐบาลลาวและประชาชนที่เพิ่งหลุดพ้นออกจากสงครามที่ยืดเยื้อยาวนานและหลุดจากแอกครอบงำของจักรพรรดิล่าเมืองขึ้นแบบใหม่ ⁷⁹ 3. ในระยะเริ่มของการสร้างกองกำลังป้องกันประเทศลาวมีผลงานเด่นคือสกัดกั้นการก่อความไม่สงบบริเวณชายแดนลาว-ไทย และตามเกาะดอนในลำน้ำโขงใน พ.ศ. 2520 รวมทั้งการใช้กำลังปกป้องดินแดนสามหมู่นบ้าน (บ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่าง) ที่ขึ้นอยู่กับเมืองปากลาย แขวงไซยะบูลี ใน พ.ศ. 2527 ⁸⁰
ม. 5		-
ม. 6		-
ม. 7		แบบเรียนในบทที่ 19 ผลิตซ้ำเนื้อหาเช่นเดียวกับที่มีการเรียนการสอนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทั้งหมด เพื่อให้เห็นภาพของลาวในฐานะ “ผู้ถูกรังแก” อีกครั้ง

⁷⁹ กะวงสิทสาทิกานและกิลลา, แบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4, หน้า 74.

⁸⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 80.

5. ภายหลังการดำเนินนโยบายเปลี่ยนนามรบเป็นตลาดการค้าของไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2532 ถึงปัจจุบัน

สถานการณ์ความสัมพันธ์ไทย-ลาวที่ตกต่ำที่สุดเมื่อ พ.ศ. 2531 ได้เริ่มมีพัฒนาการดีขึ้น เนื่องจากผู้นำของทั้งสองประเทศมีความพยายามที่จะปรับความสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่น การเจรจาหยุดยิงในสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่นในเดือนกุมภาพันธ์ 2531 การเดินทางเยือนลาวของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24-25 พฤศจิกายน 2531 การประกาศนโยบายเปลี่ยนนามรบเป็นตลาดการค้าของรัฐบาลไทยเมื่อ พ.ศ. 2532 การล่มสลายของสหภาพโซเวียตเมื่อ พ.ศ. 2533 เป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญเช่นกัน

ความสัมพันธ์ไทย-ลาวได้พัฒนาขึ้นอย่างก้าวกระโดดภายหลังการเสด็จฯ เยือนลาวของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อ พ.ศ. 2533 การเยือนไทยของนายโกสอน พมวิหาน ประธานประเทศลาวและภริยาอย่างเป็นทางการในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 6-11 มกราคม 2535 (ประธานประเทศลาวคนแรกที่เยือนไทย) การเสด็จฯ เยือนลาวของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร (เมื่อครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร) เมื่อ พ.ศ. 2535

การเสด็จฯ ครั้งสำคัญที่สุดในหน้าประวัติศาสตร์ไทย-ลาว คือ การเสด็จฯ เยือนลาวอย่างเป็นทางการของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 8-9 เมษายน 2537 (หลังจากที่ทรงว่างเว้นการเสด็จฯ เยือนต่างประเทศ เป็นเวลา 27 ปี) โดยทรงร่วมเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 1 กับนายหนุฮัก พูมสะหวัน ประธานประเทศลาว รวมทั้งพระราชทานความช่วยเหลือด้านการพัฒนาการเกษตรให้แก่ลาวภายใต้โครงการ “ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว” หลังจากนั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เยือนลาวอย่างเป็นทางการทุกปีเป็นเวลา 25 ปี ต่อเนื่องกัน และมีการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับสูงของรัฐบาลทั้งสองในเวลาต่อมา

	สาระในแบบเรียนไทย “ความเหนือกว่า” ของไทย (?)	สาระในแบบเรียนลาว “ความเกลียดชัง” ต่อศักดินาสยาม (?)
ม. 1	-	
ม. 2	-	
ม. 3	แบบเรียนนำเสนอภาพรวมนโยบายของไทยที่จะผูกมิตรกับประเทศคอมมิวนิสต์ว่า ตั้งแต่ พ.ศ. 2532 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศในอินโดจีนดำเนินไปด้วยดี การค้าและการลงทุนของไทยในเวียดนาม ลาว และกัมพูชาขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว	
ม. 4	แบบเรียนนำเสนอข้อมูลที่รวบรัดและไม่ได้กล่าวถึง	
ม. 5	ความสัมพันธ์ไทย-ลาว แต่กล่าวถึงประเทศเพื่อน	
ม. 6	บ้านในภาพรวมว่า เมื่อสถานการณ์ในอินโดจีนมีความสงบแล้ว รัฐบาลไทยสนับสนุนให้เอกชนเข้าไปค้าขายลงทุนในประเทศอินโดจีน เนื่องจากกลุ่ม	-

	สาระในแบบเรียนไทย “ความเหนือกว่า” ของไทย (?)	สาระในแบบเรียนลาว “ความเกลียดชัง” ต่อก๊กตินาสยาม (?)
	ประเทศนี้อยู่ระหว่างการฟื้นฟูประเทศภายหลังสงครามที่ยาวนาน ประชาชนต้องการสินค้าพื้นฐานต่อการดำรงชีพจากไทย รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เห็นว่าเป็นโอกาสดีจึงประกาศนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า” ส่งผลให้ภาคเอกชนไทยไปลงทุนทำธุรกิจในอินโดจีนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนปัจจุบัน ⁸¹	
ม. 7		แบบเรียนนำเสนอประเด็นการพัฒนาประเทศของลาว โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งการส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับเวียดนามและกัมพูชา สำหรับความสัมพันธ์กับไทย รัฐบาลลาวมีความตั้งใจที่จะส่งเสริมความร่วมมือในทุกด้าน และใน พ.ศ. 2540 ลาวได้รับการรับรองเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน และขยายความสัมพันธ์กับนานาประเทศอย่างต่อเนื่อง

⁸¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, หน้า 218.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวรุจิกร แสงจันทร์
ประวัติการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศ (เกียรตินิยมอันดับ 2) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - Master of Arts (M.A.), International Political Economy มหาวิทยาลัย Warwick สหราชอาณาจักร โดยทุนการศึกษา British Chevening - Master of Philosophy (M.Phil), South Asian Studies School of International Studies มหาวิทยาลัย Jawaharlal Nehru สาธารณรัฐอินเดีย
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2537	เจ้าหน้าที่การทูต 3 กองแปซิฟิกใต้ กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้
พ.ศ. 2540	เจ้าหน้าที่การทูต 4 กองประมวลและวิเคราะห์ข่าว กรมสารนิเทศ
พ.ศ. 2542	เลขานุการตรี-โท สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลี
พ.ศ. 2546	เจ้าหน้าที่การทูต 6 สำนักงานปลัดกระทรวง (ฝ่ายเลขานุการรองปลัดกระทรวง)
พ.ศ. 2547	เลขานุการเอก สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน
พ.ศ. 2551	เจ้าหน้าที่การทูต 6 กองเอเชียใต้ กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา (โต๊ะบังกลาเทศและภูฏาน)
พ.ศ. 2552	นักการทูตชำนาญการ สำนักงานรัฐมนตรี
พ.ศ. 2554	นักการทูตชำนาญการ กองตะวันออกกลาง กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา (หัวหน้าฝ่าย)
พ.ศ. 2557	อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์
พ.ศ. 2560	เลขานุการกรม กรมเอเชียตะวันออก
ตำแหน่งปัจจุบัน	เลขานุการกรม กรมเอเชียตะวันออก